

Årsmelding 2018

Forord	3
Et slagkraftig Naturvernforbund	4
Medlemsutvikling 2018	4
Aktive lokallag og fylkeslag og tillitsvalgte	5
Landsmøtet 2018	5
Aktivitetsmidlene for 2018	6
Studentarbeid	6
Samlinger for aktive og tillitsvalgte	6
Internasjonalt og nordisk samarbeid	7
Naturen – livsgrunnlaget vårt	8
Naturglede	8
Oppdrag fuglekasse	9
Den naturvennlige hagen	10
Rovdyr	10
Fremmede arter	11
Motorferdsel	12
Vassdragsvern	12
Vindkraft	14
Fiskeri og oppdrett	14
Gruver	14
Skog	15
Marin forsøpling og strandrydding	16
Redusere utslippene av klimagasser	17
Organisasjon	17
Politisk	18
Internasjonalt	19
Miljøvennlig hverdag	20
Oljefri	21
Energismart	21
Ta vare på det du har	22
Den store klesbyttedagen	22
Internasjonalt prosjektarbeid	23
Operasjon Dagsverk	23
Russland og Ukraina	24
Afrika	25
Klima og informasjon	26
Media og kommunikasjon	27
Økt bruk av digitale flater	29
Antall følgere på Facebook 2013 til 2018:	29
Hva søker folk etter og hva leses på nett	30
Nyhetsbrev til alle medlemmer	30
Dialog med støttespillere, medlemmer og givere	30
Medlemsmagasinet Natur & miljø	30
Økonomi	31
Vedlegg	33
Vedlegg 1: Styrende organer	33
Vedlegg 2: Verv og representasjon i 2018 (ikke utfyllende)	34
Vedlegg 3: Samarbeidspartnere og støttespillere	38
Vedlegg 4: Brev og høringsuttalelser fra Naturvernforbundet i 2018	39
Vedlegg 5: Ansatte i Naturvernforbundets sekretariat per 31.12.2018	42
Vedlegg 6: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet, sammensetning pr 31.12.2018	43
Vedlegg 7: Årsberetning og regnskap 2018	44

Forord

Vi vinner enkeltsaker. Og det er motiverende å gledelig at Regjeringen med Ola Elvestuen i spissen stanset planene om utbygging av Vinda i Oppland, Gjengedalsvassdraget i Sogn- og Fjordane og at det ble igangsatt verneprosess for Øystesevassdraget i Hordaland. Miljøseiere som helt og fullt er takket være frivilliges engasjement og innsats, folk fra Naturvernforbundet og våre samarbeidspartnere, særlig Turistforeningen og Jeger og fisk. Lokal motstand og allianser mellom natur- og friluftinteressene både lokalt, regionalt og nasjonalt gir tydelige resultater. Men det er uholdbart at det skal være innsatsen fra frivillige organisasjoner og engasjerte personer som er avgjørende for at verdifulle og unike naturområder ikke blir bygget ut. Det er et stort ansvar Naturvernforbundet og andre skal måtte bære på våre skuldre, når vi gang på gang ser at energi- og miljøforvaltningen er ute av stand til å ivareta miljøhensyn i utbyggingssaker.

Vi ser nå en tydelig effekt av en svekket miljøforvaltning i Norge. Januar 2018 startet nok en gang med en ulvedebatt der fakta og bærekraftig rovdyrforvaltning ble satt helt på sidelinjen. I Karmøy ser vi at kommunen utfordrer naturmangfoldloven og plan- og bygningslovens bærekraftsformål. Lokale folkevalgte vedtar en unødvendig vei gjennom både naturreservat, kystlynghei og leveområder for trua fuglearter som åkeriske og vipe. Og Kommunal- og moderniseringsdepartementet gir kommunen grønt lys, stikk i strid med uttalelsen fra sivilombudsmannen, lovverket og de føringene Stortinget har gitt.

Næringsinteressene får derimot god drahjelp fra sine sektormyndigheter. Nærings- og fiskeridepartementet er tydelige forkjempere for gruveindustrien og oppdrettsnæringen, og olje- og energidepartementet er olje- og energibransjens nære allierte. Miljødirektoratet og klima- og miljøministeren er derimot svært tause og utfordrer ikke utbyggere og næringsinteresser.

Klimadebatten i Norge er spisset og vi ser voldsom motstand mot bompenger og en desperat oljeindustri som fortsetter å forfekte livsløgnen om at norsk olje og gass er et klimatiltak. Tempo i oljeleting holdes høyt. Men samtidig så ser vi et stort og voksende miljøengasjement. Og mobilisering hos ungdommen med svenske Gretha Thunberg i spissen gir håp om endringer.

Det har definitivt vært et spennende politisk år, der Venstre gikk inn i regjeringen fra nyttår, og Kristelig folkeparti vekket folkets interesse for organisasjonsdemokrati. Brexit gir våre britiske kolleger stor usikkerhet, og det er vanskelige forhold for miljøvernere både i Russland og USA. Friends of the Earth hadde sitt årsmøte i Nigeria, og Silje Lundberg, vår leder, fikk møte ungdommen i verdens mest oljeforurensede område. Operasjon Dagsverk prosjektet har startet opp, og det gir verdi å vite at vår innsats bidrar.

Også 2018 har gitt en gledelig medlemsvekst! Vi har fått flere lokallag og endelig har vi bygd opp organisasjonens formålskapital til ett trygt og robust nivå. Naturvernforbundets rolle er viktigere enn noensinne, og vi er godt rustet for de neste årene.

Oslo 16. mai 2019
Maren Aschehoug Esmark
generalsekretær

Et slagkraftig Naturvernforbund

Medlemsutvikling 2018

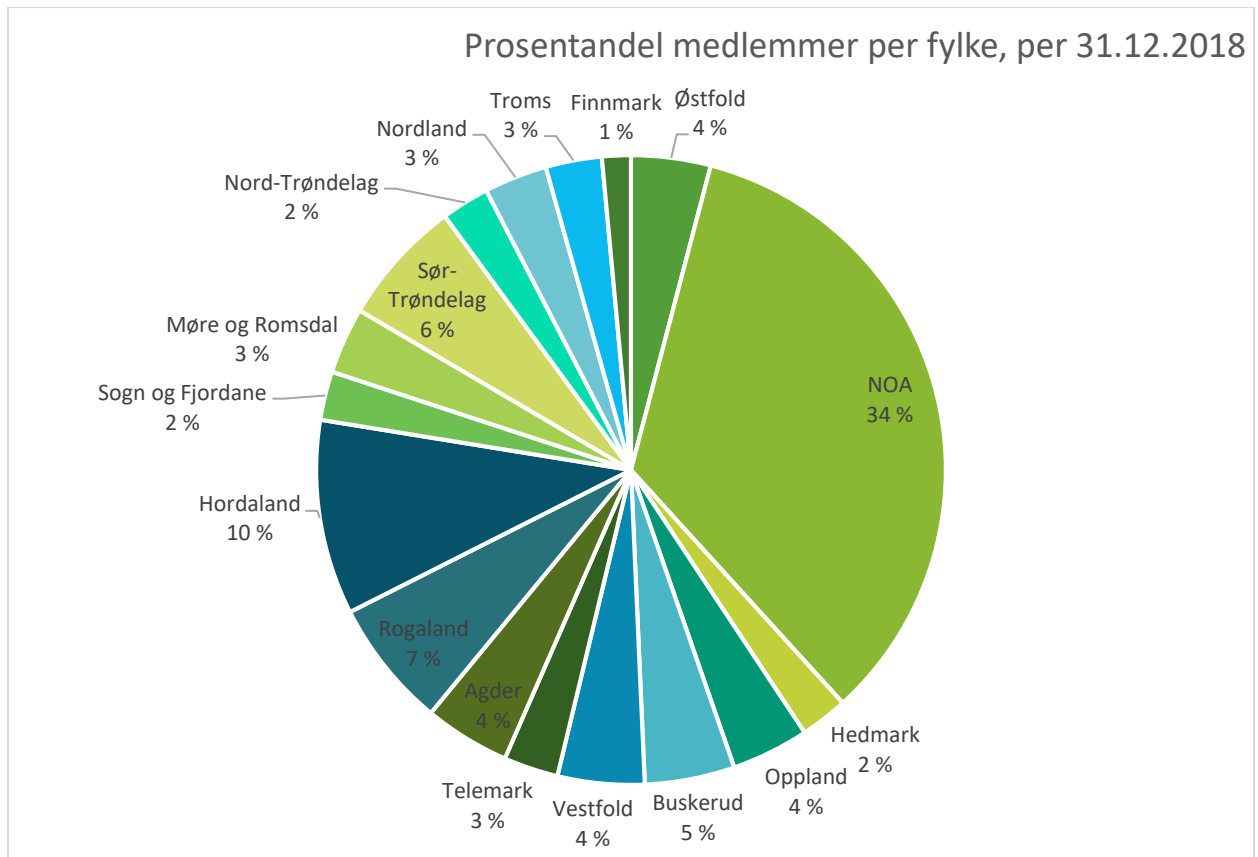
Naturvernforbundet økte med 857 medlemmer fra 2017 til 2018. Det tilsvarer en økning på 3,52 %. Det er økning i alle medlemskategorier bortsett fra livstidsmedlemmer og studentmedlemmer.

Medlemskategori	2018	2017	2016	2015
Æresmedlemmer	9	8	8	8
Livstidsmedlemmer	173	174	173	187
Hovedmedlemmer	12 646	12 271	11 693	11 285
Studentmedlemmer	624	656	585	672
Rabattert medlemskap	1808	1 775	1 694	1 643
Familiemedlemskap	3071	2 917	2 770	2 654
Rabatter fam. Medl.	356	341	334	322
Husstandsmedlemmer	4839	4 724	5 851	5 581
Husstand Miljøagent	1678	1 481		
<i>Totalt familiemedlemmer*</i>	<i>6 517</i>	<i>6 205</i>		
Antall	25 204	24 347	23 108	22 352
Endring fra foregående år	857	1 239	756	1 140
Faste givere (Naturvenn)	1210	1230	1068	947

**Fra 2017 er husstandsmedlemmer med medlemskap i Miljøagentene oppført med egen medlemskategori, slik at det er mulig å skille disse fra vanlig husstandsmedlemskap.*

De største fylkeslagene i 2018 var Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag.

Medlemstall fylkesvis per. Mnd.												
Fylkeslag	Jan	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Østfold	1 009	1 008	1 015	1 030	1 032	1 050	1 052	1 011	1 011	1 018	1 018	1 025
NOA	8 361	8 333	8 386	8 455	8 479	8 579	8 632	8 442	8 487	8 579	8 606	8 583
Hedmark	600	601	602	613	621	623	627	619	610	613	612	614
Oppland	976	967	982	994	1 004	1 010	1 021	1 007	1 009	1 012	981	1 000
Buskerud	1 050	1 123	1 136	1 159	1 165	1 176	1 179	1 144	1 138	1 132	1 147	1 160
Vestfold	1 070	1 074	1 080	1 083	1 089	1 105	1 111	1 078	1 092	1 100	1 106	1 120
Telemark	696	685	684	696	693	693	695	690	687	686	692	704
Agder								1 105	1 106	1 105	1 102	1 107
Aust-Agder	426	412	418	414	416	416	421					
Vest-Agder	685	689	690	697	698	704	703					
Rogaland	1 580	1 589	1 620	1 626	1 636	1 656	1 660	1 590	1 606	1 605	1 610	1 654
Hordaland	2 468	2 459	2 469	2 489	2 523	2 519	2 522	2 437	2 450	2 464	2 497	2 512
Sogn og Fjordane	598	596	600	607	624	634	634	614	619	618	620	627
Møre og Romsdal	833	836	836	847	859	876	875	849	856	850	856	856
Sør-Trøndelag	1 577	1 619	1 601	1 633	1 619	1 621	1 627	1 563	1 562	1 586	1 597	1 625
Nord-Trøndelag	581	588	586	599	606	606	607	594	595	595	609	619
Nordland	798	799	801	808	811	824	826	785	789	793	797	814
Troms	668	663	671	676	727	730	730	714	714	722	735	724
Finnmark	385	386	388	388	391	389	391	364	367	366	368	372

Aktive lokallag og fylkeslag og tillitsvalgte

Naturvernforbundet har aktive lokallag i samtlige fylker, og aktive fylkeslag i alle fylker. Våren 2018 ble Aust-Agder og Vest-Agder slått sammen til Naturvernforbundet i Agder. I 2018 er det opprettet tre nye lokallag, på Haugalandet i Rogaland, på Senja i Troms og i Porsangerfjorden i Finnmark. I tillegg er det ny giv i lokallaget i Namdalen. Lokallaget i Vestby i Akershus har startet arbeidet med å se på en mulig sammenslåing med kommunene rundt, på tvers av fylkesgrensene mellom Akershus og Østfold. Dette arbeidet fortsetter i 2019.

Landsmøtet 2018

Naturvernforbundets landsmøte ble arrangert i Stavanger 20.-22. april 2018. Vi hadde et godt samarbeid med fylkeslaget i Rogaland, og det var en spennende helg med mange gode diskusjoner både i og utenfor landsmøtesalen. Det var et tett program, med totalrevidering av både vedtekter og prinsippprogram. Landsmøtet markerte også Naturvernforbundet i Rogalands 90-årsjubileum, noe som ble feiret med landsmøtefest på De røde sjøhus, hvor tidligere ledere og ansatte i Rogaland var spesielt invitert. Etter at selve møtet var ferdig ble det arrangert tre forskjellige utflukter, til Preikestolen, til Store Marøy og til Jærstrendene.

Landsmøtet er Naturvernforbundets øverste organ, og her vedtar organisasjonen hva den mener om de overordnede miljøpolitiske utfordringene, samt arbeidsprogrammet for de neste to årene. Det er også landsmøtet som velger leder, nestleder og organisasjonens lands- og sentralstyre for de kommende to årene. Landsmøtet er også et svært viktig møtepunkt der delegater og andre treffer natur- og

miljøvernere fra hele landet, utveksler erfaringer og ideer og finner inspirasjon. Landsmøtet er en av de viktigste møteplassene vi har i Naturvernforbundet.

Silje Ask Lundberg ble gjenvalgt som leder, til stående applaus. Sentralstyret fikk inn flere som er nye organisasjonens ledelse, og som nestleder ble Øyvind Johnsen gjenvalgt.

Arbeidsprogrammet for perioden 2018-2020 er omfattende og ambisiøst med de fire satsingsområdene *Et slagkraftig Naturvernforbund, Naturen – livsgrunnlaget vårt, Redusere utslippene av klimagasser og Miljøvennlig hverdag.*

Aktivitetsmidlene for 2018

Aktivitetsmidlene for 2018 var i stor grad basert på eksterne prosjektmidler. Det ble utbetalt støtte til aktiviteter knyttet til marin forsøpling, møteplasser om klima, natur og miljø, naturgledearrangementer, inkludering, oppdrett og villaks, rovdyr og fremmede arter. Mange lokallag deltok på strandryddedagen 5. mai, og flere lag har også arrangert egne strandryddedager og temamøter om marin forsøpling i løpet av året. Med støtte gjennom aktivitetsmidlene og noen tildelinger utenom har også flere lag arrangert møteplasser om klimaforskning og jobbet for å få Naturlig onsdag, Miljøkveld og lignende arrangementer som en fast møteplass. Flere lag har arrangert åpne møter om verdien av natur, og mange har arrangert naturgledeturer, samt dugnader for å fjerne pøbelgran.

Studentarbeid

I 2018 var det 6 studentlag:

- Naturvernstudentene i Trondheim
- Naturvernstudentene i Bergen
- Naturvernstudentene på UiO
- Naturvernstudentene på OsloMet
- Naturvernstudentene på Romerike folkehøyskole
- Naturvernstudentene ved NMBU

Studentlagene har en representant hver i studentstyret. I tillegg har studentlagene demokratiske rettigheter i Naturvernforbundet og Natur og Ungdom gjennom representasjon på landsmøtene. I Natur og Ungdom har også studentlagene observatørstatus i landsstyret.

I 2018 har studentsatsningen hatt en sekretær ansatt i 30 prosent stilling. Denne stillingen er finansiert av Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i fellesskap. Naturvernforbundets studentansvarlig og Natur og Ungdoms to sentralstyremedlemmer med særlig ansvar for studentarbeidet bidrar også i studentsatsningen.

Samlinger for aktive og tillitsvalgte

Gjennom året arrangeres det en rekke samlinger for Naturvernforbundets medlemmer og tillitsvalgte, noe i regi av fylkeslag, og andre fra sekretariatet, gjerne i samarbeid med fylkeslag. Det har vært flere samlinger for medlemmer, aktive og tillitsvalgte dette året:

- Fylkesledersamling i Oslo 20.-21. Januar
- Hvordan redde verden der du bor? 10. mars i Oslo om lokalt miljøarbeid
- SRN Vassdragsseminar 15. mars i Oslo
- Oppdrettssamling i Trøndelag 5. april

- Vindkraftseminar i Oslo 19.juni
- Vassdragstreff i Flåm 7.-9. september
- Klimaseminar for studenter i Trondheim 15.-16. september
- Inkluderingsseminar i Oslo 19.-21. oktober

Internasjonalt og nordisk samarbeid

Naturvernforbundet har også i 2018 hatt et tett samarbeid med Friends of the Earth. Vi sitter i styringsgruppen i biomangfoldnettverket til Friends of the Earth Europe og deltok på det årlige "Biodiversity campaigners meeting" for å planlegge det videre samarbeidet. Vi har i perioden fått veldig god uttelling av dette samarbeidet gjennom hjelp og støtte fra FOE Europe og mange av de nasjonale medlemsgruppene, spesielt til arbeidet for å bevare Førdefjorden og de andre norske fjordene fri for gruveavfall, men også til arbeidet for å holde Lofoten oljefritt, og i ulvesaka. Vi har også støttet flere av de andre nasjonale FOE-gruppene sine kampanjer gjennom året.

Vi har også utviklet et godt samarbeid med organisasjonen Earthworks i USA, som har tatt initiativ til å lansere kampanjen Ditch Ocean dumping. Dette er en internasjonal kampanje rettet mot banker og andre store investorer i selskaper som dumper gruveavfall i havet. Så langt har kampanjen resultert i at bankene Citigroup og Standard Chartered har erklært at de ikke vil finansiere gruveselskap som dumper avfall i havet.

Naturen – livsgrunnlaget vårt

Naturglede

Vi har i 2018 fortsatt å dele ut aktivitetsmidler til lag som har gjennomført en rekke turer, arrangementer og kampanjer for å få folk ut og oppleve naturen. Lavterskelturer i folks nærmiljø har blitt prioritert, og noen av prosjektene har vært spesielt markedsført mot personer med innvandrerbakgrunn. Det har blant annet blitt arrangert fuglekassesnekring, bålpannefest og eikerally i Rogaland, åpen hage i Østfold, marsj og padling for Øksnesmarka i Nordhordland, flere ulike naturkurs i Kautokeino, en rekke turer for å markere 40års jubileum for Kolsås-Dælivann i Bærum, naturglededag i Elverum, i Bergen og i Verdal, Slåttedag i Lofoten, ulike kveldsturer i Trøndelag, flaggermusvandring i Meråker, adventslavvotur i Salten, spiselige vandringer på Voss og i Oslo og fisketurer i Bergen og Stavanger.

Helgen 19.-21. oktober arrangerte Naturvernforbundet og Natur og Ungdom inkluderingssamling for medlemmer og frivillige som var interesserte i å lære mer om hvordan man driver et inkluderende lokal- eller fylkeslag. Det var ulike foredrag og workshop rundt temaet inkludering, god organisasjonskultur og naturen som inkluderingsarena, blant annet ved Alisha Ahsan Javid i DNT Drammen om viktigheten av å

få flerkulturell ungdom med på friluftslivsaktiviteter og av Mehdi Maghsoudi som tar med seg innvandrere på tur i DNT Oslo. Søndagen var det tur i Nordmarka der Naturvernforbundet sitt fylkeslag i Oslo og Akershus fikk vist fram et av sine naturgledekonsepter – Sidesprang. Gjennom å stå langs mye brukte stier og gangveier og lede tilfeldige forbipasserende inn på en spennende sti gjennom eventyrskogen, når de ut til nye personer som de ellers ikke ville fått kontakt med.

Oppdrag fuglekasse

I 2018 lanserte vi det nye prosjektet Oppdrag fuglekasse. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Miljøagentene, Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet, og oppstarten er finansiert av Sparebankstiftelsen DNB. Gjennom Oppdrag fuglekasse inviterer vi folk til å delta i en stor nasjonal dugnad for å hjelpe fuglene, samtidig som vi sprer naturglede, kunnskap og engasjement om livet til fuglene og de utfordringene de møter. Vi har utviklet nettsiden www.oppdragfuglekasse.no, der du kan finne oppskrifter på ulike fuglekasser og registrere bilde av kassene du har snekret. Mange lokallag både i Naturvernforbundet, Miljøagentene og Norsk Ornitologisk Forening har arrangert aktivitetsdager med fuglekassesnekring, med stor suksess. I 2018 var stær og tjeld fokusarter i prosjektet.

Den naturvennlige hagen

Vi har i 2018 startet opp et prosjekt om hvordan du kan hjelpe truede arter i din egen hage og nærmiljø. Vi har utviklet en flott brosjyre med 10 tips til tiltak, som f.eks å bygge fuglekasse, flaggermuskasse og insektshotell, plante blomster som humler og andre pollinatorer liker, unngå torvjord og skadelige fremmede arter, dyrke din egen mat og invitere villblomstene inn i hagen.

Med bakgrunn i brosjyren har vi oppdatert hagenettsidene våre, og vi har gjennomført kampanjer i sosiale medier. Blant annet har vi delt poster om korleis du kan hjelpe trua fugler som store og tjeld ved å bygge fuglekasse/rugeplattform og gulspurv ved å mate fuglene om vinteren. Vi har oppfordra til å unngå, og fjerne, fremmede arter som utgjør en høy risiko mot truede arter som t.d. hvitmure. Humler og andre trua pollinatorer har vi oppfordra til å hjelpe ved å plante de riktige blomstene og ved å unngå giftige sprøytemiddel. I tillegg har vi delt poster om folk som jobber for å hjelpe de truede artene i sitt nærmiljø. Til sammen har vi nådd ut til over 160 000.

Vi har i løpet av våren og sommeren 2018 delt ut en plass mellom 2000 og 2500 frøposer med frø til gode humleplanter folk kan så på balkongen eller i hagen. Frøposene har blitt delt ut gjennom kampanjeperioder på sosiale media. I tillegg har vi sendt de ut til lokal- og fylkeslag til bruk på ulike arrangementer og stands. Humlas godtepose gir folk et nyttig og morsomt verktøy for å fysisk hjelpe pollinatorer som er i nedgang, i tillegg til at vi ser at frøposene skaper et stort engasjement for vern av truede arter generelt.

Rovdyr

Vi har i 2018 fulgt opp arbeidet knyttet til høringer og politiske prosesser knyttet til rovdyr, både gjennom direkte møter, skriftlige innspill og i media.

Nasjonalt er Naturvernforbundet den organisasjonen på naturvernssiden som arbeider tettest inn mot flere av rovdyrnemndene, og gjennom tillitsvalgte fra fylkene deltar vi jevnlig på nemndsmøter i flere regioner. Særlig følges møtene i region 6 tett.

Vi har også i 2018 måtte klage på en del fellingsvedtak og forvaltningsplanarbeider som regionale rovviltneemnder har gjort. Vi har hatt flere møter med politisk ledelse i KLD og vi har deltatt på møter i det nasjonale Kontaktutvalget for rovdyraker.

I mai arrangerte Naturvernforbundet i Hedmark i samarbeid med sekretariatet et meget vellykket seminar “Hvordan leve med ulven?”

I desember åpnet statsråd Elvestuen for første gang for ulvejakt i selve ulvesona. De to alfadyrene i Slettåsflokken ble seinere skutt som følge av dette vedtaket.

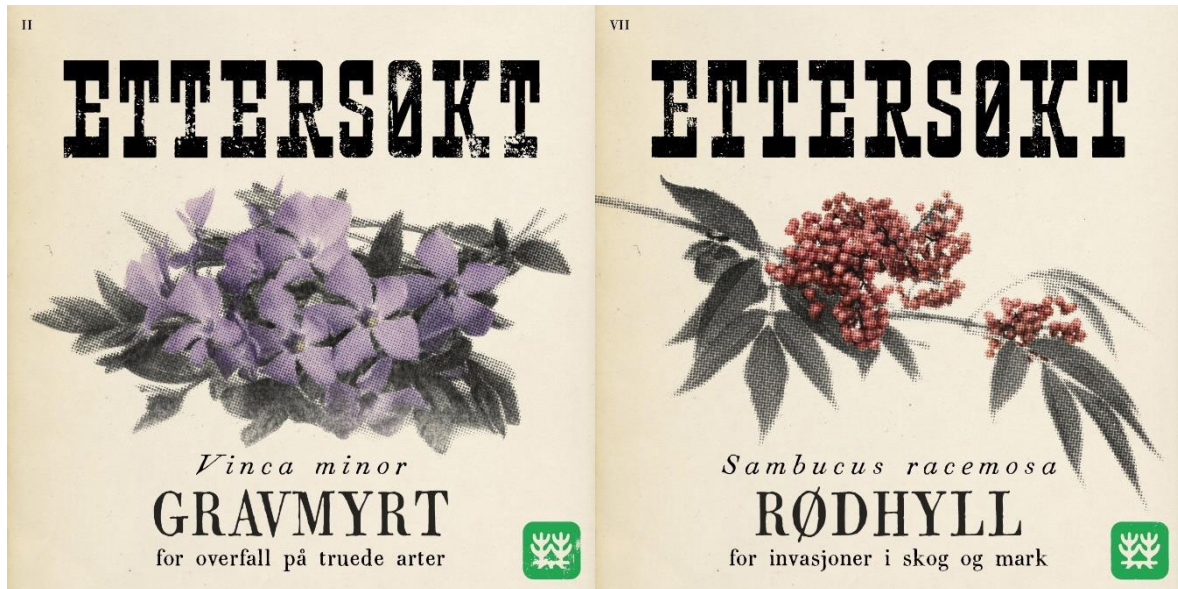
Fremmede arter

Naturvernforbundet har også i 2018 i samarbeid med Norsk Botanisk Forening, SABIMA og WWF om en stor nasjonal dugnad for å begrense spredning av fremmede bartrær. Det ble i 2018 arrangert totalt 17 dugnader, vi fikk mange medieoppslag både lokalt og nasjonalt og klima- og miljøminister Ola Elvestuen deltok på den nasjonale pøbelgrandugnaden på Løkeneshalvøya i Asker. Det ble gjennomført en stor innsats fra rundt 200 frivillige som til sammen la ned rundt 1500 dugnadstimer. Totalt fikk vi fjernet over 50 000 små og store fremmede bartrær og rydda et areal på rundt 500 dekar. Det ble fjernet sitkagran, edelgran, lutzgran, platanlønn og rødhyll, som alle er svartelistede treslag som har spredd seg inn i verneområder og truer sårbar natur. Dugnadene har slik bidratt til å redde truede arter fra utryddelse og stanse spredning av pøbelgran i sårbare naturområder. Dugnaden ble omtalt og dekket av 11 medier (nett- og papiravis). Det har også blitt utarbeidet og holdt 10 foredrag om fremmede arter i 2018. Vi har fått løftet temaet i media, og har utviklet fire filmer om problemet med pøbelgran til bruk i sosiale medier.

Vi har i 2018 også gjennomført en kampanje mot fremmede, skadelige arter i hagen. Målet var å øke kunnskapen blant hageinteresserte om problemet med invaderende arter, inkludert å kunne kjenne igjen vanlige problemarter og ha kjennskap til hvordan de kan bekjempes. I løpet av våren 2018 har vi videreutviklet oversikten over gode alternativ til svartelista arter på nettsida vår og laget en liten film om alternativene. Vi har utvikla informasjonsmateriell om mange høgrisikoarter som er vanlig å finne i hager

og gjennomført facebook-kampanje mot et utvalg problemarter. Vi har også støttet lokale dugnader mot fremmede arter i regi av våre lokal- og fylkeslag. I forbindelse med lansering av ny fremmedartsliste har vi gitt faglige innspill, jobbet med mediainnsalg og spredd informasjon om et utvalg arter. Vi fikk utviklet «etterlyst-plakater» for de utvalgte artene, og lanserte en per uke gjennom sommerferien.

Motorferdsel

En god del lokal- og fylkeslag har jobbet inn mot enkeltkommuner for enten å hindre tilrettelegging av løyper i bestemte områder, for å gjøre aktuelle løyper kortere eller for at kommunale forskrifter skal bli så strenge som mulig. Sentralt har vi koordinert en del av dette arbeidet. Et eksempel på vellykket påvirkningsarbeid er denne formuleringen som ble vedtatt i Rendalen kommune: «Registrering av ulovlig kjøring utenfor snøskuterledene eller brudd på andre regler i de lokale forskriftene og grunneieravtaler vil medføre nedleggelse av den aktuelle leden.» Denne og andre aktuelle innspillsformuleringer er også distribuert ut i organisasjonen. Motorferdselsnettverket er fortsatt intakt, og det foregår en del utveksling av synspunkter og informasjon om praksis og utvikling både i Norge og Sverige.

Det jobbes videre med rapport som ser på utviklingen i kommunene etter endringen i loven.

Vassdragsvern

Rett før jul i 2018 la regjeringen fram verneforslag for Øystesevassdraget. Dette blir dermed første vassdrag som vernes siden 2009. Vi vant i 2018 også kampen mot kraftutbygging i Gjengedalselva, Opo og Vinda som alle fikk avslag på konsesjoner av OED. Vi fortsetter imidlertid kampen for Garbergelva, Oterholtfossen, Langedalselva og Kvanndalselva, for å nevne noen.

Det har vært et nytt aktivt år for vassdragsvernarbeidet, mye av det i samarbeid mellom Vassdragsvernrådet og sekretariatet, med «frivillig medarbeider» Per Flatberg som uvurderlig mellomledd. Kari Fonnes har også bidratt, særlig i forbindelse med et svært vellykket vassdragstreff i Aurland/Flåmselva.

Vassdragsvernrådet arrangerte et særs vellykka vassdragstreff i Aurland 07.-09.09. i samarbeid med lokale ildsjeler og FNF i Sogn og Fjordane, med ca. 50 deltakere. Det var fottur ned Aurlandsdalen i forkant av treffet der Gyro (eventbyrå) deltok med opptak/intervju. Deler av treffet var et seminar lørdag om vassdragsvern, flomsikring og Flåmselvis verdi for reiselivet., som ble avslutta med paneldebatt med

politikere og reiselivet. Søndag var det tur til Flåmselvi med eksempler på flomsikring. Gyro gjorde nye opptak.

Arbeidet med å hindre kraftutbygging i Gjengedalsvassdraget og Vinda har vært prioritert, og begge fikk i løpet av året avslag på konsesjonsvedtak (mai og november). Målet er å få begge inn i Verneplan for vassdrag. Vi har også fortsatt jobben med å hindre at flomdempingstiltak i Vosso, Opo og Flåmselvi ender opp som vasskraftsaker, og ser ut til å lykkes. I Opo vedtok kommunestyret fortsatt vern og utbygger trakk søknaden etter at NVE var negative. OED har sagt nei til å åpne for kraftutbygging i Flåmselvi.

Det har vært innspill, brev og møter med OED om flere saker, og en del arbeid er basert på et tett og godt samarbeid med WWF, DNT, NJFF, SABIMA og Norsk Friluftsliv.

Leder av energi- og miljøkomiteen på stortinget, Ketil Kjenseth og lokallagsleder i Naturvernforbundet i Valdres, Fred Kuyper på feiring dagen det ble kjent at Vinda likevel fikk nei til konsesjonen for utbygging.

Vindkraft

Naturvernforbundet har avgitt flere innspill til arbeidet med rammeplan for vindkraft på land, både i brev, muntlig i møter og gjennom en offisiell høring i oktober. Vi samarbeider tett med WWF, Sabima, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Norsk Friluftsliv. I forbindelse med at NVE holdt åpen høring underveis i prosessen i juni avholdt vi også et internt oppfølgingsseminar for organisasjonene med nesten 30 personer.

Landsstyret har vedtatt å prioritere vårt arbeide inn mot to vindkraftprosjekter, Innvordfjellet/Sørmarka og Davvi. Det har også vært gjennomført flere vellykkede markeringer mot naturødeleggende vindkraftprosjekter i 2018 og det er avgitt flere uttalelser om vindkraft fra landsstyret.

Da arbeidet på Fosen startet hadde «Fosen for folket» en markering, her representert ved sentralstyremedlem Kjell Derås.

Fiskeri og oppdrett

Vinteren 2018 påklaget Naturvernforbundet v/fylkeslagene sammen med Norske Lakseelver alle fylkeskommunenes tilbud om 2 prosents vekst i grønne områder. Klagene ble dessverre ikke tatt til følge.

Vi har deltatt med innspill i flere høringer og jobbet ut mot media for å løfte fram viktige saker. Dette omfatter både giftbruk i lusebehandling og krav om en rekke generelle miljøinnstramminger. Vi har også hatt møte med Statsråd Ola Elvestuen om handlingsplan og oppfølging av arbeidet med kvalitetsnorm for villaks. Og vi har hatt møte med fiskeriminister Harald T. Nesvik. LAS har avgitt uttalelse og valgt Fleinvær som prioritert oppdrettssak vi skal arbeide mot.

Gruver

Det har i 2018 blitt arbeidet for å prøve å hindre sjødeponi i Førdefjorden og Repparfjorden, gjennom politisk påvirkning, brev og klager, mediearbeid og ulike arrangementer. Vi har arbeidet med det nye lovforslaget om gruvedrift på havbunnen gjennom politiske møter, høringer og mediainnslag. I tillegg har det blitt jobbet mer overordnet for en mindre miljøskadelig mineralnæring og et internasjonalt forbud mot dumping av gruveavfall i sjø, blant annet gjennom innspill til statsbudsjett og partiprogram og innspill til evalueringen av mineralloven.

Vi har også utviklet et godt samarbeid med organisasjonen Earthworks i USA, som har tatt initiativ til å lansere kampanjen Ditch Ocean dumping. Dette er en internasjonal kampanje rettet mot banker og andre store investorer i selskaper som dumper gruveavfall i havet. Så langt har kampanjen resultert i at bankene Citigroup og Standard Chartered har erklært at de ikke vil finansiere gruveselskap som dumper avfall i havet.

Skog

Naturvernforbundet har i 2018 gitt en rekke skoginnspill i statsbudsjettarbeidet. Vi hadde møte med statsråd Høgsrud like etter at han tiltrådte som landbruks- og matminister. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har gjort en formidabel jobb for å avdekke dårlig oppfølging av sertifiseringskravene i skogbruket. Det har også vært et tett samarbeid mot Buskerud i en rekke slike saker i 2018. Vi har også holdt flere skogforedrag, inkludert at vi har bidratt med skogøkologisk forelesning på NMBU.

Vi har deltatt i mediedebatten om biologisk bedre skogbruk samt skog, karbon og klima. Vi har også i samarbeid med Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag meldt Allskog inn for sertifisøren etter stygg feilhogst av en rik kalkgranskog med mange rødlistearter.

Marin forsøpling og strandrydding

Mer enn 20 lokal- og fylkeslag fordelt på alle landsdelene har fått aktivitetstilskudd, tilsammen har disse aksjonene alene hatt over 2500 deltakere og samlet omlag 2000 sekker strandsøppel. Drift av FB-siden 2-Minutters strandrydding som oppfordrer til heverdagsrydding: gruppa økte fra 2000 til nærmere 3000 medlemmer i løpet av året og har flere bildeposter daglig av rydding.

I arbeidet med strandrydding og kommunikasjon om plastutfordringer samarbeider vi bredt med både nasjonale organisasjoner som Framtiden i Våre hender, Natur og Ungdom og Miljøagentene, Hold Norge Rent såklart samt med en rekke ulike aktører fra aksjon til aksjon lokalt og regionalt.

Metodeutvikling:

- deltar i prosjektgruppen for Mepex sitt flerårige sorteringsprosjekt for strandsøppelprøver.
- samarbeider med en europeisk koalisjon av NGOer om overvåkingsopplegg for plastpellets.
- har kontakt med aktører for kildesporing av tapt og kastet fiskeutstyr, også internasjonalt.
- deltok både på Hold Norge Rent-konferansen, SAM-samlinger og en rekke NGO-events og forsknings- og studieinitiativ om plast og strandrydding i løpet av året.
- sitter i styret til Handelens Miljøfond samt hadde deltaker i miljøfondets ekspertgruppe.

Informasjonstiltak:

- Sosiale medier-kampanje i forkant av den nasjonale strandryddedagen, og gjennom hele sommeren.
- Temanummer om Plast, miljømagasinet Natur & miljø. Les utgaven på nett: https://issuu.com/naturogmiljo/docs/n_m012018
- Foredrag, innledninger mm. om plast holdt av sekretariatet: ca. 30 stk eksterne.

Undervisningstiltak:

Har deltatt både med foredrag på en rekke skoler og hjulpet dem med feltaktiviteter. Strandryddegruppa vår på FB fungerer for øvrig som en slags mentorordning for alle som har spørsmål rundt strandrydding eller strandryddefunn. Alle slags spørsmål postet i gruppa får raskt svar fra mer erfarne deltakere. Gruppa er åpen og aktivt brukt av en rekke ulike organisasjoner og har også deltakere fra bedrifter og media bl.a.

Kartlegging i forbindelse med opprydding:

Alle våre fylkeslag involvert i strandrydding har hatt spesielt fokus på kildesporing i 2018. Eksempler på større forsøplingssaker de har avdekket i løpet av året er: landbruksplast, isopor, oppdrettsplast, flyveplast fra avfallsanlegg og havfruetårer. Lokale myndigheter og næringsaktører er involvert. I alle sakene har det vært en rekke medieoppslag.

Redusere utslippene av klimagasser

Organisasjon

Møteplasser om klima og miljø over hele landet: Med støtte fra Norad har Naturvernforbundet gjennomført flere møter rundt omkring i landet i løpet av 2018.

Klimaambassadører: Naturvernforbundet og Natur og Ungdom samarbeider om å rekruttere unge til å holde foredrag på skoler og for andre. I 2018 har vi hatt flere samlinger for klimaambassadører med støtte fra Norad. Da er det Natur og Ungdom som har ansvaret for skoleforedrag alene. I skoleforedraget presenteres relevant norsk klimaforskning. Tilbakemeldingene fra lærere og elever er veldig positive. På slutten av året ble det gjennomført en ekstern evaluering av foredragene. Resultater vil bidra til forbedringer i skoleforedragene fremover.

Broen til framtiden: «Broen til framtiden» er en stor konferanse for en rettferdig klimaomstilling som Naturvernforbundet arrangerer sammen med fagbevegelsen, trossamfunn og forskere. På konferansen på Folkets hus 9. mars 2018 var det over 600 deltakere. Naturvernforbundet hadde en sentral plass på konferansens parallellsesjoner om blant annet miljøvennlig reise.

Hvordan redde verden der du bor: Naturvernforbundet arrangerte en samling dagen etter Broen til framtiden om miljøarbeid lokalt med innlegg om hvordan vi kan arbeide med transport.

Klimavalgalliansen: Sammen med fagbevegelse, trossamfunn og andre miljøorganisasjoner har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med å gjøre klima og miljø til viktige saker i valg. I 2018 har det ikke vært valg, med fokus på forberedelser til Kommunevalget 2019.

Klimamelding: Våren 2018 lanserte Regjeringen en ny klimamelding. Naturvernforbundet hadde møter med de fleste partier og koordinerte arbeid med partnere, blant annet Natur og Ungdom.

Arendalsuka: I Arendalsuka arrangerte vi to arrangementer i samarbeid med andre. Det første handlet om rettferdig omstilling, i samarbeid med partnere fra «Broen til framtiden»-alliansen. Vi lanserte også rapporten «Norway's Fair Share of the Paris Agreement» om Norges rettferdige andel av den globale klimadugnaden, en rapport utarbeidet av Stockholm Environment Institute (SEI) på vegne av Naturvernforbundet, Forum for utvikling og Miljø, Kirkens Nødhjelp og Regnskogfondet.

Sykkelfest på Universitet i Oslo: Det ble arrangert en sykkelfest på UiO for nye studenter.

Klimaseminar for studenter i Trondheim: I September ble årets klimaseminar for studenter arrangert i Trondheim, med deltagere fra alle våre studentlag i hele landet. På dag 1 var det faglige innlegg og en tur rundt byen for å se på kommunens transportsatsning. På dag 2 planla studentlagene for det kommende året.

Ny rapport fra FNs klimapanel: FNs klimapanel lanserte en spesiell rapport om forskjellen mellom 1,5 og 2 graders global oppvarming i oktober 2018. Naturvernforbundet kommenterte rapporten i mediet og oppdaterte våre nettsider for å informere om rapportens hovedkonklusjoner.

Markering for et klimabudsjett: Det ble holdt ukentlige markeringer foran Stortinget for å legge press på Regjeringen og alle partier slik at det ble bedre klimatiltak i Statsbudsjettet 2019. Dette var et samarbeid mellom mange norske miljøorganisasjoner og andre aktører. På 22. november hadde Naturvernforbundet

hovedansvaret for markeringen sammen med Natur og Ungdom, Miljøagentene og Syklistenes landsforening. Klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) ble invitert og det var flere appeller og kulturinnslag.

Stortingstalanoa: Før klimatoppmøtet ble det arrangert dialogmøter i alle verdens land og på mange forskjellige nivåer for å diskutere ambisjonshevingen som må skje under Parisavtalen. Dialogprosessen het “Talanoa”, basert på en tradisjonell fijiansk dialogform. En Stortingstalanoa ble arrangert i oktober med Stortingets Energi- og miljøkomite. Alle partier deltok i dialogen og sa at de ville øke Norges klimamål.

Politisk

Redusert oljeleting

I 2018 lanserte vi rapport om Goliat-plattformen med oversikt over alle de negative hendelsene som har skjedd siden oppstarten av plattformen. I forbindelse med lanseringen arrangerte vi debatt på SALT om forvaltningen av Barentshavet. Naturvernforbundet har fulgt de formelle oljeforvaltningsprosessene og levert høringsvar på TFO 2018 (Tildeling Forhåndsdefinerte Områder). I tillegg har vi i samarbeid med Folkeaksjonen og Natur og Ungdom arrangert vardebrenning for oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja og jobbet videre opp mot Arbeiderpartiet sine tillitsvalgte for å få nytt standpunkt på deres landsmøte i 2019.

Energibruk og energieffektivisering

Arbeidet med energiforbruk i bygg har stort sett dreid seg om innspill til politikerne om å bedre støtteordningene for energieffektivisering i husholdningene. Vi har også fått et visst gjennomslag for dette gjennom økte midler til Enova. Vi arbeider i god dialog med andre organisasjoner og aktører med dette. Vi har videre etterlyst forbudet mot fyring med fossil olje i byggsektoren, noe som endelig kom på plass i 2018. Vi har også sendt innspill til arbeidet med effektagift, endring av byggtekniske forskrifter samt norske myndigheters arbeid med EUs energimarkedspakke og bygningsenergidirektiv.

Natur- og klimavennlige transportløsninger

I arbeidsprogrammet fra april 2018 heter det at Naturvernforbundets sekretariat skal bistå fylkeslag i arbeidet mot to store klima- og naturskadelige samferdselsprosjekter. Landsstyret valgte i november ut tredje rullebane på Gardermoen og ferjefri E39 på Vestlandet som de to hovedsakene. Tredje rullebane var også valgt ut som hovedtema samme med grønne og miljøvennlige byer to år tidligere og fulgte med inn i 2018.

I 2018 fortsatt vi å koordinere arbeidet i et nettverk mot bygging av tredje rullebane på Gardermoen, som foruten Naturvernforbundet består av Natur og Ungdom, Framtiden i våre hender, Greenpeace, Spire, Norges Bondelag, Norges Bygdekvinnelag, Norges Bygdeungdomslag, Norsk forening mot støy, Besteforeldrenes klimaaksjon samt Interesseorganisasjonen Nei til tredje rullebane. Nettverket sendte brev til klima- og miljøministeren om temaet i februar, og deler av det var også involvert i et arrangement foran Stortinget i september, med Natur og Ungdom som drivkraft.

I starten av 2018 hadde vi fokus på god arealplanlegging og arbeid opp mot kommunenes arbeid med dette, blant annet gjennom midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet – foruten aktiviteter som fremmer mer sykling, der Naturvernforbundets arbeid med prosjektet “Sykle så klart” var viktig. I

dette prosjektet har inngått samarbeid med sportsbutikker, bedrifter og offentlige virksomheter i Oslo og Akershus for å tilby folk muligheten til å teste elsykkel og løfte fram sykling generelt.

Siden vedtaket om å prioritere arbeidet mot ferjefri E39 kom seint på året, er dette arbeidet ikke blitt konkretisert.

Naturvernforbundet deltar i Jernbanealliansen og innehar ledervervet i denne paraplyorganisasjonen. Hovedfokuset har vært å få økte bevilgninger til vedlikehold av jernbanenettet samt tiltak som gir mer gods på jernbane.

Internasjonalt

I desember 2018 møttes nesten alle land i verden i Katowice, Polen, for klimatoppmøtet COP24. Der skulle alle land bli enige om «regelboka» som skal styre gjennomføringen av Paris-avtalen.

Sammen med Regnskogfondet arrangerte Naturvernforbundet i forkant av toppmøtet et pressemøte [«Parisavtalen – fra ord til handling?»](#) i november 2018, med blant annet Norges forhandlingsleder, Henrik Hallgrim Eriksen, og Steffen Kallbekken (Cicero). Til møtet laget vi [et forventningsdokument til klimatoppmøtet i Katowice i Polen, COP24](#). I tillegg laget vi en [nettportal om Katowice-møtet](#) med informasjon for journalister og andre interesserte, inkludert oppdaterte artikler om historien til klimaforhandlingene basert på Naturvernforbundets arbeid med klimatoppmøter over to tiår.

Naturvernforbundet var tilstede i andre uke under forhandlingene i Katowice. I tett samarbeid med Forum for utvikling og miljø (ForUM) og våre internasjonale partnere i Friends of the Earth (FoE) og Climate Action Network (CAN) fulgte vi forhandlingene.

I tillegg til to møter mellom norsk sivilt samfunn, klima- og miljøminister Ola Elvestuen (V) og forhandlingsdelegasjonen, og ytterligere møter med norske stortingsrepresentanter fra Stortingets Energi- og miljøkomite som var tilstede i Polen, deltok vi på flere markeringer arrangert av organisasjoner fra Sør om blant annet behovet for økt klimafinansiering til utslippskutt og tilpasning, og deltagelse av store forurensere på COP24. Vi hadde daglig kontakt med norske journalister i Katowice, holdte flere uformelle pressebriefinger underveis og satte norske journalister i kontakt med våre partnere i Sør.

Som i mange tidligere år gikk forhandlingene på overtid. Dette skyldes blant annet at land ikke kunne bli enige om regler når det gjelder kvotehandel og andre samarbeid mellom land (Parisavtalens artikkel 6), noe som land derfor vil komme tilbake til på forhandlingene i 2019. Uten dette er regelboka uferdig og viktige spørsmål gjenstår, inkludert hvordan vi unngår dobbelttelling av utslippskutt gjennom kvotehandel mellom land, om tidligere kvoter fra Kyoto-protokollen kan brukes, og hvordan menneskerettigheter og natur beskyttes i slike mekanismer. Vi var også bekymret for at industriland ikke kom med tilstrekkelige nye bidrag til klimafinansiering, og jobbet mot å gi klimarettferdighet en sentral plass i Parisavtalens regelverk.

Miljøvennlig hverdag

Naturvernforbundet har hatt økt fokus på forbruksarbeidet:

- Bistått flere kommuner i utviklingen av deres forbruksstrategier.
- Jobbet for bedre forbrukspolitik, blant annet gjennom tiltak som redusert moms på reparasjoner, lengre reklamasjonstid på produkter og bedre gjenbruksalternativer i kommunene.
- Laget nye nettsider med tips til hvordan man kan bli mer miljøvennlig i hverdagen. Som en del av videreføringen av Grønn Hverdags arv har vi laget undersider på våre nettsider med tips om hvordan man kan reise, bo, spise og forbruke mer miljøvennlig.
- Videreført prosjektene Oljefri og Ta vare på det du har, og relansert Energismart.
- Gitt innspill til regjeringens arbeid med ny stortingsmelding om sirkulærøkonomien.

Plast- og giftfrie barnehager

Naturvernforbundet har et samarbeid med Private Barnehagers Landsforbund (PBL), Lekolar og NorEngros. Prosjektet skal bidra til å redusere mengden plast og miljøgifter i PBLs mer enn 1900 barnehager i landet. Det ble i 2018 satt ned en ressursgruppe bestående av Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF), Initiativ for Etisk Handel (IEH), FEE Norway og prosjektdeltakerne, og utarbeidet et veiledningshefte og aktivitetskort for distribusjon i barnehagene. Veiledningsheftet ble lansert høsten 2018, og distribuert til alle PBLs barnehager.

Generalsekretær Maren Esmark i Naturvernforbundet, statssekretær Atle Hamar i Klima- og miljødepartementet og administrerende direktør Arild M. Olsen i Private Barnehagers Landsforbund ved signeringen av avtalen om plast- og giftfrie barnehager. (Foto: Kristian S. Aas).

Oljefri

I 2018 har Naturvernforbundets klimaprojekt, Oljefri, bidratt til at flere boligeiere har erstattet sine oljefyrte anlegg med fornybare oppvarmingsløsninger. Det har også vært et økt fokus på fjerning av nedgravde oljetanker som utgjør en stor forurensningstrussel. Vi har sammen med ulike kommuner og Enova arrangert 6 informasjonsmøter med til sammen ca. 600 deltakere. Oljefri har også deltatt og holdt foredrag på ABK-dagene, Varmepumpekonferansen og VVS-dagene. Oljefri har vært aktiv i både lokal og nasjonal media i 2018 med rundt 50 presseoppslag i avis, på radio og på TV.

Nettsiden oljefri.no har i 2018 hatt cirka 83 000 besøk. Dette viser at siden fortsatt har en jevn økning, og at 2018 kan vise til det høyeste besøkstallet siden nettsiden ble lansert i 2010. Kvalitetssikringsordningen Energispesialist hadde i 2018 over 1000 forespørsler. Vi har også fått rapportert at en god del også har kontaktet disse via telefon og informasjonsmøter etter å ha mottatt kontakthinformasjon fra oss på telefon, nett og møter. Vi har også tatt flere steg for å gjøre prosjektet tilgjengelig i hele landet og har nå Energispesialistdekning over nesten hele landet.

I 2018 fortsatte vi å videreutvikle Oljefris nye modell hvor vi via finansiering fra Enova jobber med én og én kommune i stedet for kampanjeregioner.

Forbudet mot fossil oljefyring innen 2020, som vi har jobbet for å få på plass siden prosjektets start, ble endelig vedtatt i 2017 og kom på Lovdata i 2018. Også en revisjon av forurensningsforskriften kap. 1 om nedgravde oljetanker er på trappene. Her har vi vært i dialog med ulike fagfolk, interesseorganisasjoner, kommuner, Miljødirektoratet, Kystverket og Klima- og Miljødepartementet.

Nettsiden oljefri.no har også blitt relansert med bl.a. et ansiktsløft, mobilvennlighet og nye funksjoner.

Energismart

Den relanserte nettsiden www.energismart.no har vært en av de større nettutviklingsprosjektene til Naturvernforbundet i 2017 og 2018. Her kombinerer vi det internasjonale arbeidet med TopTen og elementer fra Oljefri-prosjektet. Nettsiden skal fungere som en interaktiv forbrukerportal for vårt energiarbeid. Oljefri.no fortsetter likevel å være en egen portal framover, men fikk et ansiktsløft i 2017 for å bli likere energismart.no. På sikt planlegger vi å fase ut oljefri.no til fordel for energismart.no. Dette må likevel ikke gjøres før behovet om informasjon angående oljefyrutfasingen er over.

Det europeiske samarbeidsprosjektet TopTen har fortsatt vært viktig for Naturvernforbundet. TopTen-samarbeidet har som mål å gi forbrukerne oversikt over de mest energieffektive produktene innenfor de mest strømintensive apparatene i hjemmet. I Norge har vi hatt fokus på at butikker og grossister skal ta inn de mest energieffektive produktene på markedet, noe som har vist seg å være vanskelig. TopTen-prosjektet slik det har vært ble avsluttet etter endt prosjektperiode i september 2018, da dette var siste prosjektår for denne treårsperioden. Vi valgte å søke midler til en ny treårsperiode fra Horizon2020 som vi har fått innvilget fra og med 2019. Det nye prosjektet vil bytte ut fokuset på energieffektive produkter og heller fokusere på varmeløsninger og ventilasjon. Vi fikk også støtte fra Direktoratet for byggkvalitet i 2018 til et prosjekt kalt Lavenergismart. Dette handlet om å videreutvikle nye kategorier for Energispesialist-ordningen, samt overta arbeidet med miljøvennlig oppussing fra Lavenergiprogrammet.

Energispesialist: Vi har relansert og utvidet Oljefri-tilbyderordningen vår, og den heter nå "Energispesialist". Vi kvalitetssikrer her bedrifter innen varme, ventilasjon, rådgivning, elektro, rehabilitering og sanering – de tiltakene som gjør boligen energismart. Bedriftene som søker om opptak

til Energispesialist må som før innfri diverse krav til erfaring, organisering, økonomi, kompetanse og kundeoppfølging, samt gjennomføre en grundig søknadsprosess for å bli godkjent av ordningen.

Ta vare på det du har

Nettstedet www.tavarepaadetduhar.no har blitt besøkt over 106.000 ganger i 2018 og henvendelsene på e-post og telefon fra publikum har vært jevn og stor. Veldig mange ønsker hjelp til å fikse tingene sine og informasjon om fiksearrangementer. Nettsiden inneholder en karttjeneste over lokale håndverkere, ulike tips for reparasjon og vedlikehold, konkurranser, synliggjøring av ulike håndverk og underkampanjer.

Det har blitt arrangert flere fiksemarkeder i storbyene Trondheim, Bergen og Oslo, samt andre enkeltarrangement andre steder i landet. Her har det vært mulig å reparere alt fra sykler, møbler, leker, klær og elektronikk helt gratis.

I Oslo har vi også samarbeidet med prosjektet RestartersOslo, som lager fiksefester for elektronikk. Sammen med dem, Deichmanske bibliotek, SoCentral og Norway Makers har vi i 2018 arrangert en rekke fiksefester for elektronikk og har samlet over 50 frivillige restarters (fikserere).

I arbeidet med kampanjen har vi knyttet til oss et stort nettverk med støttespillere, deriblant Forbrukerrådet, Mesterbrevnemda, Avfall Norge, UNESCO, Miljødirektoratet, IKEA, ulike kommuner og Sparebankstiftelsen DNB.

Den store klesbyttedagen

Lørdag 14. april 2018 arrangerte Naturvernforbundet "Den store klesbyttedagen" for tredje gang.

Arrangementet er et samarbeid med Naturskyddsföreningen i Sverige, Byttemarked.nu i Danmark, samt flere andre norske organisasjoner og interessepartnere, bl.a. Natur og Ungdom, Miljøagentene, Fremtiden i våre hender, Bærekraftig liv, frivillighetssentraler, biblioteker, folkehøyskoler, hoteller m.m.

Naturvernforbundet inviterte alle fjorårets arrangører og interesserte. Vi videreførte fjorårets konsept hvor deltagere ble oppfordret til å ta med 7 rene og pene plagg de selv ikke bruker lenger for å bytte dem i 7 "nye" plagg og la andre få glede av det de ikke bruker lenger.

Tidligere års materiellpakke ble videreført for arrangører, samt konseptet med å veilede interesserte til markedene, blant annet via et kart over byttemarkeder så deltakere lett kunne finne sitt nærmeste arrangement. Totalt ble det gjennomført ca. 110 arrangementer i Norge, over 5000 personer deltok og det ble byttet mer enn 25 000 plagg. De byttede plaggene under Klesbyttedagen gav til sammen en besparelse på 175 000 kilo CO₂, mellom 62,5 og 94 millioner liter vann og nesten 19 tonn kjemikalier, sammenlignet med å produsere og kjøpe nye plagg.

Det sentrale klesbyttearrangementet ble arrangert på MESH i Oslo i samarbeid med lokallaget Oslo Øst, Forbrukerrådet og Bykuben senter for byøkologi. Fokus var på materialvalg og kjærlighet til klær, for å få folk til å forlenge levetiden til sine klær.

19. november gjennomførte Naturvernforbundet et seminar om overforbruk under Ombruksuka. Innleiderne diskuterte hvordan vi kan redusere forbruk og hva slags politikk som utformes på området i Norge og EU. Det ble vist frem mange ulike forretningsmodeller og prosjekter innenfor sirkulærøkonomien og samlet innspill fra et bredt utvalg organisasjoner og næringslivsaktører til regjeringens kommende sirkulærøkonomi-strategi.

16. oktober arrangerte Naturvernforbundet et «Sykle, så klart» arrangement for ansatte på de ulike virksomhetene i Forskningsparken på Kjeller. Fokuset var på helårssykling for å vise at el-sykler er et godt alternativ til bil. Deltakerne fikk prøve mange ulike typer el-sykler og lastesykler, samt motta informasjon om låneordningene for el-sykkel og om ulike måter arbeidsplasser kan legge til rette for sykling.

Internasjonalt prosjektarbeid

Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektarbeid. Samarbeidet med lokale miljøorganisasjoner er et viktig bidrag for å gjøre dem til sterkere aktører. Gjennom praktisk arbeid gjør vi hverdagen lettere for mange, og våre partnere bygger opp egen organisasjon. Mange av våre partnerland har begrenset politisk rom for det sivile samfunn, likevel deltar de fleste av våre partnere i viktige prosesser med bidrag til utvikling av bedre miljøpolitikk. Det er mulig å følge store og små nyheter fra det internasjonale prosjektarbeidet på Facebook i gruppen «Naturvernforbundet Internasjonalt».

Operasjon Dagsverk

I 2017 samlet norske elever inn midler til Naturvernforbundet og Natur og Ungdom sitt Operasjon Dagsverk prosjekt i Nigeria. I 2018 ble prosjektet satt i gang sammen med vår samarbeidspartner Environmental Rights Action (ERA) i Nigeria. Prosjektet handler om å gi ungdom som vokser opp med fattigdom, arbeidsløshet og oljeforurensning i Nigerdeltaet kunnskap om hvordan de selv kan skape en lysere framtid. Prosjektet vil gå over fem år og består av tre moduler: Utdanning i skolen, entreprenørskap og ungdomsorganisering.

Ungdomsorganisering: I 2018 ble Young Friends of the Earth Nigeria offisielt etablert (ungdom mellom 14-25 år) og ungdomskoordinatorer har blitt valgt på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. 5 lokallag har blitt etablert i 4 forskjellige stater i Nigerdeltaet. I løpet av 2018 har over 500 ungdommer fått opplæring i hvordan de kan organisere aktiviteter og jobbe med miljøutfordringer i sine lokalsamfunn. Ungdommene har blant annet fått opplæring i hvilke rettigheter de har i Nigeria og hvordan de kan bruke disse rettighetene, kunnskap om fornybare energiløsninger og hvordan de kan overvåke og rapportere oljesøl og opprydning av oljesøl. Noen av ungdommene har også vært involvert i en kampanje hvor de måler sotforurensning som følge av fakingen fra oljeindustrien for å sette fokus og oppmerksomhet rundt saken. Ungdommene organisert i Young FoE Nigeria har regelmessige møter hvor de arrangerer debatter, quiz og holder foredrag på skoler.

Utdanning på skolene: I løpet av 2018 har det blitt etablert 18 energiklubber på utvalgte skoler i Nigerdeltaet hvor elevene lærer om miljøvennlige løsninger og hvordan de kan benytte seg av fornybare energikilder som for eksempel energieffektive ovner og sollamper. Elevene organiserer også egne

aktiviteter, som treplanting og søppelplukking. 20 lærere har fått opplæring i hvordan de kan gi undervisning i fornybare energiløsninger. Totalt har 560 elever fått teoretisk og praktisk opplæring gjennom skolene.

Entreprenørskap: I 2018 har 80 ungdommer fått opplæring i hvordan de kan starte opp sin egen bedrift. Ungdom som viste interesse for å etablere en egen bedrift innenfor fornybar energi har fått videre opplæring i hvordan de kan bygge energieffektive ovner, vedlikehold og reparasjon av sollamper og paneler samt tørking av grønnsaker ved hjelp av solenergi. For å gjennomføre opplæring innenfor entreprenørskap har ERA samarbeidet med en rekke eksperter og organisasjoner i Nigeria, som for eksempel SOSAI, Contained energy, Hulspower, Solar sisters og Universitetet i Port Harcourt.

Russland og Ukraina

Naturvernforbundet fikk i 2018 støtte fra Klima- og miljødepartementet på 2.150.000 til prosjektet "Miljø i Russland" med støtte og samarbeid med russiske miljøgrupper. Naturvernforbundet samarbeider med russiske miljøbevegelse på en rekke områder: Klima, bevaring av naturmangfold, miljøundervisning og styrking av sivilt samfunn.

Naturvernforbundet har en treårig samarbeidsavtale med Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) om å fremme sikker dekommisjonering av gamle atomreaktorer i Russland og Ukraina. 2018 var første år i treårsperioden med et budsjett på 2.250.000, -.

Prosjekt Miljø i Russland

Prosjektet har engasjert frivillige på Kola og i Leningrad fylke i aktivt naturvernarbeid i en rekke saker. Hovedinnholdet i arbeidet har vært naturvern, klima og skoleprosjektet SPARE og prosjektet har fått støtte fra Klima- og miljødepartementet. Hovedsamarbeidspartner er som tidligere Russian Social-Ecological Union (Friends of the Earth Russia) og lokale grupper på Kola og rundt St. Petersburg. Våre russiske partnere har lenge jobbet under vanskelige forhold, der det mest utfordrende har vært at organisasjoner som får støtte fra utlandet blir stemplet som "fremmede agenter". Naturvernforbundets partnere har vært tilpasningsdyktige og har funnet måter å videreføre sitt viktige naturvernarbeid på i denne vanskelige situasjonen.

I begynnelsen av 2018 kom det endelig formelt vedtak på etablering av Khibiny nasjonalpark, noe våre partnere på Kola har kjempet for i mange år. Våre partnere Decommission i atombyen Sosnovyj Bor utenfor St. Petersburg kjemper for å bevare internasjonalt viktige naturområder ved Finskebukta. Høsten 2018 resulterte en postkortkampanje i besøk av Presidentrådet for utvikling av sivilsamfunn og menneskerettigheter, som kom for å undersøke konsekvensene den sterke industrielle utviklingen området langs Finskebukta fører til, både miljømessig og for urbefolkningen i området.

Nesten 1000 skoler over hele Russland har deltatt i skoleprosjektet SPARE om energieffektivisering og klima. Mere enn 3000 lærere har deltatt på kurs i regi av Russian Social-Ecological Union (RSEU) sine lokalgrupper i distriktene Arkhangelsk, Murmansk, Karelen, St. Petersburg, Kaliningrad, Moskva, Volga, Ural, Sibir og Vladivostok. Samarbeidet med Naturvernforbundet har også gjort det mulig for RSEU å følge klimapolitikken nasjonalt og internasjonalt.

Prosjekt om gamle atomreaktorer

Prosjektet “Fra lukkede rom til åpenhet” samler miljøvernere i Russland og Ukraina om planlegging for nedstenging av gamle atomreaktorer. I Russland har vi et særlig fokus på reaktorene i Nordvest-Russland, Kola atomkraftverk som ligger sør for Murmansk og Leningrad som ligger utenfor St. Petersburg. Vi har lokale partnere begge steder, mens Russian Social-Ecological Union/ Friends of the Earth Russland følger opp generelle regler og all-russisk utvikling på atomkraft-feltet.

Prosjektet har pågått siden 2004 da de eldste reaktorene nådde levetiden de var designet for. Mangelen på planer for hvordan reaktorene skal tas fra hverandre og hva som skal skje med de ulike delene, er en av flere barrierer mot stenging. Vi har derfor skissert planer, invitert med viktige grupper på studieturer til nedstengte reaktorer utenfor Russland, og samlet og publisert relevant informasjon. I 2018 har vi særlig jobbet med regionale myndigheter rundt Leningrad atomkraftverk, for at de skal engasjere seg mer i nedbyggingsplanene. Blant annet har vi fått utarbeidet et lovforslag for en ny regional lov for medbestemmelse.

Våre ukrainske partnere ble med i prosjektet fra 2017, og har særlig jobbet med finansiering av dekommisjonering og mot forlengelse av levetid for gamle atomreaktorer. Naturvernforbundets partnere er opptatt av å ha med seg lokale miljøgrupper, og samarbeider også med andre grupper i kontaktutvalget (public council) for det ukrainske strålevernet.

Sammen med atomkraft-partnerne våre har vi publisert flere rapporter som er tilgjengelige på Naturvernforbundets nettsider: naturvernforbundet.no/decommissioning-reports.

Afrika

Naturvernforbundet har en samarbeidsavtale med Norad for perioden 2017-20, med et årlig beløp på 6 375 000 kroner. Målet vårt er at disse pengene skal sørge for at minst 750 000 mennesker i Mosambik, Nigeria og Togo skal få tilgang på forbedrete energiløsninger i det daglige. Dette vil først og fremst være forbedrete ovner og soldrevne lamper. I tillegg er en del av innsatsen å endre de nasjonale rammevilkårene gjennom beslutningspåvirkende arbeid.

I Norads godkjenningssbrev av rapporten vår for 2017 skriver de: «Vi vil gi Naturvernforbundet honnør for på et tidlig stadium å kunne vise til konkrete resultater av det arbeidet som er gjort og for å dokumentere resultatene som er oppnådd på en systematisk måte.»

I løpet av 2017 og 2018 har vi sørget for at 230 000 mennesker har fått bedre energiløsninger. Små solcelleanlegg har gitt lettere tilgang til lading av mobiltelefon og bedre arbeidslys. Effektive kokeovner gir mer enn halvert forbruk av ved, mindre røyk og bedre innelima. Dermed har de spart penger og tid, kunne benytte seg mer av tjenester via mobiltelefon, fått mindre øye- og luftveisproblemer og bedre arbeidsvilkår på kveldstid. Tiltakene har også en god klimaeffekt. I 2018 er utslippene fra ikke-bærekraftig høsting av skog redusert med minst 30 000 tonn per år.

I Togo har partneren vår sikret seg en sterk posisjon blant sivilsamfunnsaktørene og hvor de har påvirket innholdet i og implementeringen av den nasjonale energistrategien, loven om fornybar energi og elektrifiseringsstrategien. I Mosambik har partnerne våre i mange sammenhenger diskutert med representanter for ulike myndighetsorgan om rammevilkårene for fornybar energi og spesielt om å redusere importavgiften for soldrevet utstyr.

Klima og informasjon

Naturvernforbundet har i flere år dekket de internasjonale klimaforhandlingene i regi av FN. Forhandlingene i 2018, i Katowice i Polen, ble fulgt av klimarådgiver Aled Dilwyn Fisher.

Vi deltar også i flere samarbeidsforum om klimapolitikk, med blant annet Friends of the Earth, Climate Action Network og flere.

Sammen med Regnskogfondet jobber Naturvernforbundet spesielt med utviklingen av skogtiltak under REDD+ med støtte fra NORAD.

Media og kommunikasjon

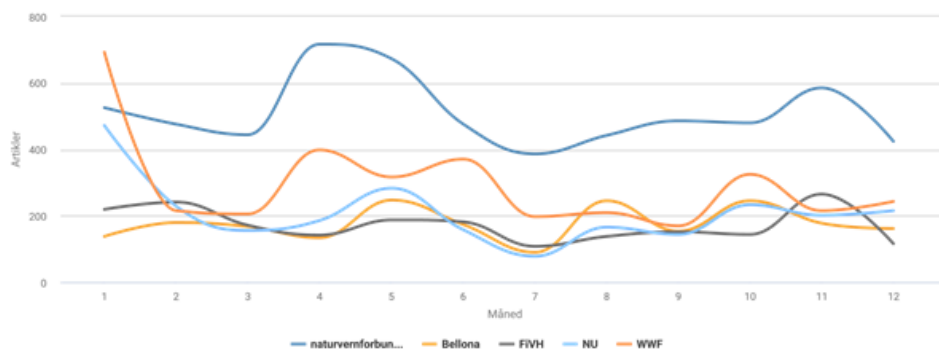
Naturvernforbundet har i løpet av 2018 satt politisk dagsorden og oppnådd god mediedekning på et mangfold av saker. Naturvernforbundet fikk i 2018 stor oppmerksomhet og god mediedekning med blant annet følgende tema:

- Plast og marin forurensning (strandrydding og mikroplast)
- Klima og vern av Lofoten, Vesterålen og Senja (spesielt rundt valget)
- Vern av rovdyr og jakt på ulv
- Snøskuterkjøring i utmark
- Dumping av gruveavfall (Førdefjorden og Vevring)
- Vegutbygging
- Vassdragsvern
- Skogvern

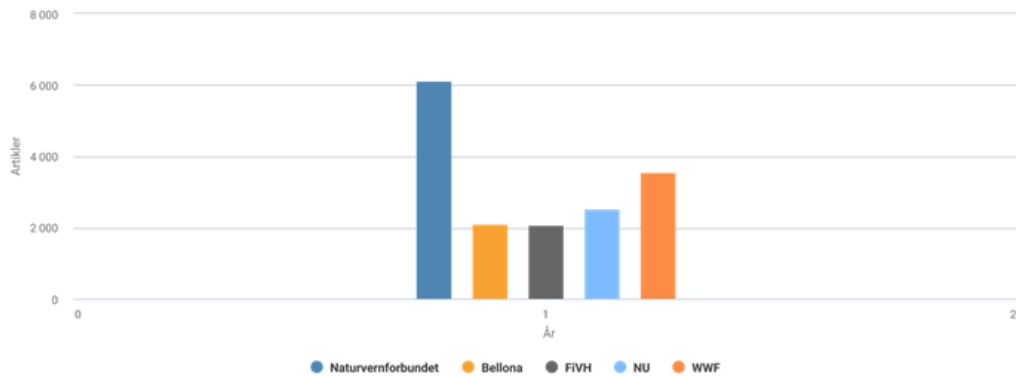
Blant de norske miljøorganisasjonene har Naturvernforbundet flest medieoppslag i løpet av 2018: (Kilde: Retriever)

Et flertall av medieoppslagene er i lokalaviser, altså at det er frivillige i Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag som selv er i media, eventuelt supplert av ledelse sentralt.

Mediedekning 2018 – sammenlikning av miljøorganisasjonene

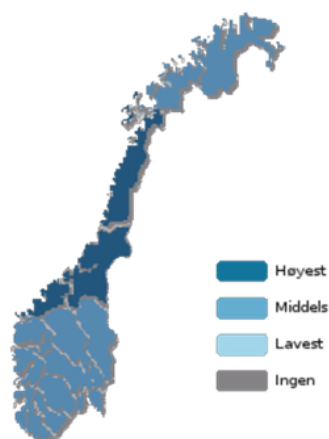
Mediedekning 2018 – sammenlikning av miljøorganisasjonene

Naturvernforbundet har et betydelig større medieavtrykk enn de andre miljøorganisasjonene. Dette skyldes i stor grad vår lokale organisering, med autonome lokal- og fylkeslag som setter dagsorden på sine egne saker, og dermed oppnår dekning i lokale medier.

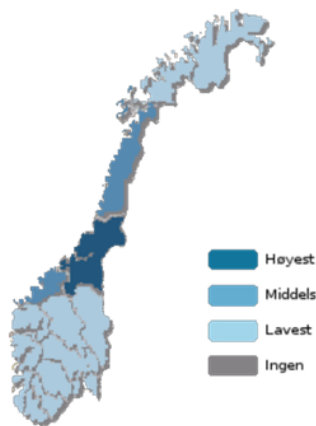
Tabell nedenfor viser mediedekning for Naturvernforbundet fylkesvis, med og uten riksmidia:

Dekning per fylke 2018 – med rikskilder

norske fylker	Antall
Trøndelag	2286
Nordland	2138
Møre og Romsdal	2110
Hordaland	2034
Troms	2021
Rogaland	1982
Sogn og Fjordane	1982
Vest-Agder	1973
Akershus	1969
Telemark	1940
Aust-Agder	1934
Vestfold	1923
Buskerud	1913
Oppland	1904
Finnmark	1879
Oslo	1874
Østfold	1870
Hedmark	1846

Dekning per fylke 2018 – uten rikskilder

norske fylker	Antall
Trøndelag	563
Nordland	415
Møre og Romsdal	387
Hordaland	311
Troms	298
Rogaland	259
Sogn og Fjordane	259
Vest-Agder	250
Akershus	246
Telemark	217
Aust-Agder	211
Vestfold	200
Buskerud	190
Oppland	181
Finnmark	156
Oslo	151
Østfold	147
Hedmark	123

Økt bruk av digitale flater

Naturvernforbundet har i 2018 fortsatt satsningen på bruk av digitale kanaler for å engasjere, mobilisere og nå ut med viktige natur- og miljøsaker. Aktiviteten på Facebook og satsning på bruk av epost og nett har variert litt gjennom året, men fikk et stort oppsving mot slutten av 2018, da det ble ansatt en digital rådgiver. Satsingen på digitale flater har gitt flere følgere i sosiale medier, økt nettrafikk og flere medlemmer.

Trafikk til nettsidene www.naturvernforbundet.no i 2016, 2017 og 2018:

År	Antall besøkende	Trafikkøkning	Antall unike brukere
2018	2 523 223	11%	1 063 843
2017	2 273 772	14%	963 230
2016	2 001 702		852 442

Antall følgere på Facebook 2013 til 2018:

2018:	37 196
2017:	34 786
2016:	27 919
2015:	20 900
2014:	16 600

Det er jevn aktivitet på Twitter, og i større grad lykkes vi også i at fagrådgivere og aktive bruker Twitter personlig (som seg selv) i tillegg til at Naturvernforbundet har en twitterkonto for alle saker.

Hva søker folk etter og hva leses på nett

Det er spesielt "nytteposter" som generer mye nettrafikk – og gir mer aktivitet enn rene nyhetssaker. Eksempler på disse er hvordan man skal bygge fuglekasse, bestilling av nei takk til reklame-klistremerker, bli med på klesbyttedag og lignende nyttige tips til forbrukere, noe som ser ut til å være etterspurt. Saker der vanlige folk har et handlingsalternativ, som f.eks poster som oppfordrer til å bruke mindre plast, er også populære.

Et stort antall besøkende på nettsidene leser faktasaker om global oppvarming og enkelte engelskspråklige saker om blant annet miljøproblemer i Russland og Romania.

Google (søketrafikk) og Facebook er de to klart største trafikkdriverne for nettrafikk, ved siden av trafikk via epostkampanjer og direkte trafikk.

Nyhetsbrev til alle medlemmer

I 2018 begynte vi å sende ut nyhetsbrevet "Grønnere hverdag" til alle medlemmer. Formålet med nyhetsbrevet er å vise handlingsalternativer for enkeltpersoner i hverdagen. Det ble sendt fire utgaver i 2018, med tema knyttet til aktiviteter tilpasset årstid og Naturvernforbundets arbeid.

Dialog med støttespillere, medlemmer og givere

Stadig mer av kommunikasjonen med medlemmer og omverdenen går via Facebook, som er det klart største sosiale mediet. Vi har økt fra ca. 21 000 til over 37 000 følgere de siste tre år. I større grad enn tidligere er vi i direkte dialog med både enkeltmedlemmer og aktive gjennom Facebook.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

Det ble gitt ut to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø i 2018. Begge bladene hadde egne, omfattende temaseksjoner, i tillegg til reportasjer og organisasjonsstoff. I nummer 1 var temaet plast, mens i nummer 2 var det klima.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2017/18 et godkjent opplagstall på 19 916. Dette er en økning på nær 900 fra 2017, og nær 1900 fra 2016. Dette skyldes økende medlemstall. Redaksjonen består av Kristian Skjellum Aas (redaktør) og Tor Bjarne Christensen (journalist). Disse benytter også andre skribenter etter behov. Kristine Kleppo var en viktig bidragsyter til Natur & miljø 1-2018.

Økonomi

Naturvernforbundet har ytterligere styrket økonomien gjennom 2018 og har per 31.12.2018 en fri formålskapital på 8,639 millioner kroner. Det betyr at vi har oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 millioner kroner. Kystlotteriet vil i 2019 bli overført fra Naturvernforbundet i Østfold til Naturvernforbundet. Det vil ytterligere styrke formålskapitalen til Naturvernforbundet.

Aktivitetsregnskapet for 2018 viser et positivt aktivitetsresultat på 1,125 mill. kroner. Det er noe høyere enn de to siste årenes resultater som har gitt et resultat rundt 0,9 mill. kroner.

Sum anskaffede midler var i 2018 samlet på 47,401 millioner kroner, en økning på 4,015 mill. kroner fra 2017 og skyldes høyere inntekter fra bedrifter/organisasjoner og høyere prosjektinntekter og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Klima- og miljødepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2018 6,857 mill. kroner, en relativ stor nedgang fra 2017 (0,540 mill. kroner) og skyldes at vi i 2018 rapporterte færre fylkeslag ved søknad om grunnstøtte for 2017. Norad var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2017. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 9,232 mill. kroner, en økning på 0,462 mill. kroner fra 2017. Offentlige tilskudd utgjorde 56 % av de samlede inntektene, en nedgang på 5 % fra 2017. I løpet av de to siste årene har de offentlige tilskuddenes andel av de totale inntektene blitt redusert med 10 prosentpoeng (fra 66 % til 56 %).

Sum forbrukte midler var på til sammen 46,275 mill. kroner, en økning på 3,791 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Statens strålevern.

Det ble i alt overført 6,396 mill. kroner til lokal- og fylkeslag, Miljøagentene og Natur og Ungdom i 2018. Det er en økning på 0,896 mill. kroner fra 2017 og skyldes økt aktivitetstilskudd bevilget over eksterne prosjekter. Medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 3,286 mill. kroner, som er 55 % av de totale medlemsinntektene.

På aktiviteter som oppfyller formålet ble det i 2018 i alt brukt 23,229 mill. kroner. Det er en økning på 1,686 mill. kroner fra 2017. Formålsprosenten for 2018 er på 84 % det samme som i 2017.

Kostnader ved administrasjon og styrende organer viser en liten økning fra 2017.

Likviditeten har vært god i 2018. Kassakreditten som Naturvernforbundet har hatt i mange år er sagt opp. Overskuddslikviditet er plassert i norske banker som vanlig rentebærende innskudd og høyrentekonto.

Vedlegg

Vedlegg 1: Styrende organer

Sentralstyret

Fram til landsmøtet i april 2018 besto sentralstyret av Silje Ask Lundberg (leder), Øyvind Johnsen (nestleder), Kjell Magne Derås, Synnøve Kvamme, Gunnar Reinholdtsen og Ingeborg Gjærum. Varamedlemmer var Bernt Bull, Hilde Charlotte Solheim og Ellen Munden Paalgard. Gaute Eiterjord har møtt for Natur og Ungdom med fulle møterettigheter i hele perioden. De ansatte har vært representert med møte- tale- og forslagsrett ved Johanne Sæther Houge og Helga Lerkelund fram til landsmøtet og Arnodd Håpnæs og Jorunn Ospedal Vallestad etter landsmøtet. I tillegg har generalsekretær møtt.

Etter landsmøtet har sentralstyret bestått av Silje Ask Lundberg (leder), Øyvind Johnsen (nestleder), Rune Aanderaa, Ingeborg Gjærum, Wenche Skorge og Arnstein Vestre. Varamedlemmer er Kari Merete Andersen, Bernt Bull, Pernille Hansen og Kjell Magne Derås. Sentralstyret har hatt fem fysiske møter i 2018, i tillegg har sentralstyret hatt åtte uformelle telefonmøter.

Landsstyret

Landsstyret har hatt 4 møter i 2018.

Følgende representanter satt i landsstyret fram til landsmøtet i 2018.

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Aust-Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Mirell Kirchner
Buskerud	Wenche Johansen	Roar Carlsen
Finnmark	Annie Henriksen	Leif Wasskog
Hedmark	Thomas Cottis	Jenny Gulbrandsen
Hordaland	Siri Vatsø Haugum	
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Gunn N. Morstøl
Nordland	Erling Solvang	Camilla Dærga Bjugn
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Paul Lindviksmoen	Monica Rønning
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Ingrid Aalstad
Rogaland	Anne Elisabeth Carlsen	Per Terje Haaland
Sogn og Fjordane	Ove Eliassen	Marit Vøien Nes
Sør-Trøndelag	Steinar Nygaard	Merete Andersen
Telemark	Tormod Svartdal	Sigrid Dahl
Troms	Anton Petter Hauan	Therese Hugstmyr Woie
Vest-Agder	Peder Johan Pedersen	Julie Nilsen
Vestfold	Ann Norderhaug	
Østfold	Trine Strømme	Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom	Ingrid Skjoldvær	Gaute Eiterjord
Natur og Ungdom	Torgeir Vestre	Tina Andersen Vågenes
Miljøagentene	Are Shaw Waage	Ane Marte Rognskog
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Johanne Sæther Houge	Helga Lerkelund

Følgende representanter satt i landsstyret etter landsmøtet 2018:

Fylke/organisasjon	Fast	Vara
Agder	Jorunn Årstøl Stålsett	Harald Røed
Buskerud	Anne Foss	Martin Lindal
Finnmark	Annie Henriksen	Gunnar Reinholdtsen
Hedmark	Thomas Cottis	Stein Bie
Hordaland	Tina Sugunthi Felicien	Knut Espelid
Møre og Romsdal	Øystein Solevåg	Grete Lene Serikstad
Nordland	Bjørn Økern	Mathea Born
Nord-Trøndelag	Ellen Andersson	Gunnar Gustad
Oppland	Kjetil Bjørklund	Kristine Heistad
Oslo og Akershus	Gert-Fredrik Malt	Sidsel Selvik
Rogaland	Randi Storhaug	Kjetil Lønne Nilsen
Sogn og Fjordane	Anne-Line Thingnes Førund	John Anders Stavang
Sør-Trøndelag	Magne Vågslund	Ingerid Angell-Petersen
Telemark	Saskia Wanders	Torfinn Sanden
Troms	Anne-Lise Mortensen	Magnus Storvoll Strømseth
Vestfold	Ann Norderhaug	Pernille Grung
Østfold	Håkon Borch	Trine Strømme
Natur og Ungdom	Gaute Eiterjord	Torgeir Vestre
Natur og Ungdom	Therese Hugstmyr Woie	Nora Hua Ly Kok
Miljøagentene	Are Shaw Waage	
Regnskogfondet	Nils Hermann Ranum	Yngve Kristiansen
Ansatte	Arnodd Håpnes	Jorunn Ospedal Vallestad

Vedlegg 2: Verv og representasjon i 2018 (ikke utfyllende)

Hva	Type verv	Innehaver
FNF-representasjon		
Styret i Forum for natur og friluftsliv	Styremedlem	Maren Esmark Ove Vigdal (vara)
Forum for natur- og friluftsliv Troms	Styremedlem	Per Inge Guneriussen
Forum for natur og friluftsliv i Finnmark	Styremedlem	Gunnar Reinholdtsen
Forum for natur og friluftsliv i Nordland	Styremedlem	Erling Solvang
Forum for natur og friluftsliv i Oppland	Styreleder	Bjørn Frøsaker
Forum for natur og friluftsliv i Hordaland	Styremedlem	Nils Tore Skogland/ Synnøve Kvamme
Forum for natur og friluftsliv i Trøndelag	Styremedlem	Ellen Anderson

Forum for natur og friluftsliv i Telemark	Styremedlem	Torfinn Sanden
Forum for natur og friluftsliv i Agder		Peder Johan Pedersen
Forum for natur og friluftsliv i Møre og Romsdal	Styremedlem	Øystein Folden
Forum for natur og friluftsliv i Sogn og Fjordane	Styremedlem	Marit Bendz
Forum for natur og friluftsliv i Rogaland	Styremedlem	Erik Thoring
Forum for natur og friluftsliv i Hedmark	Styremedlem	Jan-Rune Samuelsen
Forum for natur og friluftsliv, Vestfold	Styreleder	Øyvind Johnsen
Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal	Styremedlem	Øystein Folden
Forum for natur og friluftsliv Oslo	Styremedlem	Gjermund Andersen
Forum for natur og friluftsliv Akershus	Styremedlem	Bjørn Faafeng
Nasjonalparkforvaltning, verneplangrupper, artsforvaltning og lignende representasjon		
Markarådet	Fast medlem	Gjermund Andersen Oslo og Akershus
Rådgivende utvalg for Hallingskarvet Nasjonalpark	Medlem	Per Furuseth Buskerud
Rådgivende utvalg, Midtre Nordland Nasjonalparkstyre	Leder	Erling Solvang
Rådgivende utvalg for Øvre Pasvik Nasjonalparkstyre	Medlem	Gunnar Reinholdtsen
Referansegruppa for Børgefjell nasjonalpark	Medlem	Johan Storm Nielsen
Rovviltneemndmøtene i forvaltningsregion 6 (Midt-Norge)	Observatør	Erik Brenna, Sør- Trøndelag Alette Sandvik, Nord- Trøndelag
Kontaktutvalg for rovviltforvaltning	Medlem	Arnodd Håpnes
Jordvernalliansen i Trøndelag	Styremedlem	Magne Vågsland
Prosjektgruppa Jomfruland marine nasjonalpark	Medlem	Per-Erik Schulze
The European NGO coalition against plastic pellet loss.	Medlem	Per-Erik Schulze
Rådgivende utvalg for Stølsheimen landskapsvernområde	Medlem	Kåre Flatlandsmo Honoriam Hamre (vara) Hordaland

Rådgivende utvalg for Nærøyfjorden landskapsvernområde	Medlem	Torill Refsdal Aase Hordaland
Kontaktutvalg for rovviltforvaltning	Medlem	Arnodd Håpnes
Referansegruppe for verdiskapning i verneområder under DN	Medlem	Kjell Derås
Rådgivende utvalg for Jærstrendene landskapsvernområde (Fylkesmannen)	Medlem	Jørund Ubøe Soma Rogaland
Rådgivende utvalg Skarvan, Roltdalen og Sylan Nasjonalpark	Medlem	Steinar Nygaard
Villaksalliansen	Medlem	Arnodd Håpnes Jorunn Vallestad
Samarbeidsrådet for anadrom laksefiske Miljødirektoratet	Medlem	Arnodd Håpnes
Diverse andre råd, utvalg, grupper, styrer etc		
Stiftelsen Loofts gave	Styremedlem	Synnøve Kvamme Hordaland
Vegaøyenes Verdensarvområde - Samarbeidsrådet	Medlem	Erling Solvang
Klimarådet, Færder kommune	Medlem	Malin Norling Anders Brodin (vara) Vestfold
Festivalen "Friluftsliv for alle" og konferansen Avfall	Koordinator	Ole Morten Fossli Oppland
Rogaland Bondelags jordvernutvalg	Medlem	Erik Thoring Rogaland
Kontaktutvalget for rovviltforvaltningen i Vest-Agder	Medlem	Torbjørn Fredriksen Vest-Agder
Jernbanealliansens styre	Medlem, vara Medlem, leder	Lars Haltbrekken, Holger Schlaupitz
Kollektivkampanjens styre	Styremedlem	Holger Schlaupitz
ForUM-styret	Vara	Randi Alsos
Bioteknologinemda	Medlem	
Svanens styre	Vara	Maren Esmark
Norsk klimastiftelse	Rådsmedlem	Lars Haltbrekken
Norsk Institutt for Naturforskning	Styremedlem	Lars Haltbrekken

Miljøagentenes styre	Styremedlem	Anders Haug Larsen
Regnskogfondets styre	Styremedlem	Lars Haltbrekken
Samarbeidsrådet for naturvernsaker m NJFF, WWF, DNT	Sekretær medlem	Arnodd Håpnes Maren Esmark
Friends of the Earth Europe	Styremedlem	Silje Ask Lundberg
Blue vision for The North Sea, Nordsjø-NGOene	Deltaker i internasjonal arbeidsgruppe	Per-Erik Schulze
Environmental movements in the South (EMIS)	Styret	John Lineikro
Abelia	Medlem/Kontaktperson	Maren Esmark
Fagpressen	Medlem	Kristian Aas
Frivillighet Norge	Medlem	Ove Vigdal Aino Bogetvedt

Dette er ikke en utfyllende liste. De lokale og regionale vervene oppgitt i lista over er eksempler på liknende verv andre steder i landet.

Vedlegg 3: Samarbeidspartnere og støttespillere

Samarbeidspartnere og støttespillere	
Klima- og miljødepartementet	Hovedbidragsyter gjennom grunnstøtten til miljøorganisasjoner
Miljødirektoratet	Prosjektstøtte til arbeid med naturglede og friluftsliv for innvandrere, hagekampanje om truede arter og naturtyper og hvordan du kan hjelpe dem, rovdyr, fremmede arter, marin forsøpling, villaks
Fagforbundet	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med klimatiltak i kommunene
WaterCircles	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med miljøvennlige produkter og løsninger
NorgesGruppen	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med miljøvennlige produkter og løsninger
Infinitum	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med å redusere forsøpling og for ressurs- og klimavennlige emballaseløsninger
Jøtul	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energieffektive oppvarmingsløsninger
Norsk varme	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energieffektive oppvarmingsløsninger
Viking redningstjeneste	Støttespiller for arbeidet med gode miljøløsninger
EUs program for energieffektivisering	Prosjektstøtte til energismart.no (TopTen ACT)
Nelfo	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energi
Elektroforeningen (EFO)	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med energi
Plastretur Miljøprosjekt	Prosjektstøtte til marin forsøpling: Plastutstilling med undervisningsopplegg
Sparebankstiftelsen DNB	Prosjektstøtte til Oppdrag Fuglekasse
Konsul Haldor Viriks legat	Prosjektstøtte til arbeidet med skog
Mesterbrevnemda	Partner i prosjektet Ta vare på det du har
Høgskolen i Bergen	Partner i prosjektet Energismart
Enova	Partner i prosjektet Oljefri
Direktoratet for byggkvalitet	Partner i prosjektet Energismart
Sparebank1 forsikring	Partner i prosjektet Oljefri
Norges Astma- og Allergiforbund	Samarbeidspartner miljø- og helsearbeid
PBL (Private Barnehagers Landsforbund)	Støttespiller og dialogpartner i arbeidet med plast- og giftfrie barnehager
UD/Norad	Prosjektstøtte til «Green Circular Europe»

Hovedstøttespillere internasjonalt	
Klima- og miljødepartementet	Bidragsyter til prosjekter i Russland og vårt samarbeid med bl.a. Russian Socio-Ecological Union innen organisasjonsbygging, energieffektivisering, klima, miljøundervisning
Norad	Hovedbidragsyter til ren energi arbeidet i Afrika. Norad gir også støtte til vårt informasjonsarbeid i Norge
Direktoratet for strålevern og atomtryggleik (DSA), tidligere Statens strålevern	Bidragsyter til samarbeid med miljøorganisasjoner Russland og Ukraina for å fremme en trygg dekommisjonering av de eldste atomreaktorene

Vedlegg 4: Brev og høringsuttalelser fra Naturvernforbundet i 2018

Naturvernforbundet sender svært mange brev, innspill og høringsuttalelser i løpet av et år. Listen her omfatter det som er sendt fra landsstyret, ledelsen, sekretariatet og der det har vært fellesbrev med fylkes- og lokallag og andre organisasjoner. Svært mange brev og høringsuttalelser sendes av fylkes- og lokallag. Disse er eventuelt er omtalt i lagenes årsrapporter og er ikke inkludert her. Lista er ikke uttømmende.

050118 Brev til Kværner om Nord Stream 2 gjennom Kurgalski naturreservat
 050118 Brev til NVE fra Naturvernforbundet om Opo
 050118 Brev til Næringsdepartementet om Kværner og Nord Stream 2 fra Naturvernforbundet
 060818 Brev til Dagsrevyen om tvilsomt jerveinnslag
 09012018 Brev til OED Siragrunnen og havvind_ NOF og NNV
 100418 Brev til Oslo kommune om Tolga utbygging
 110418 Brev til Akershus Fylkeskommune om Tolga utbygging
 171018 Brev ang representantforslag 1 S om bjørn (2018-2019)_NOAH_WWF_NVF
 180118 brev til den russiske ambassadøren om Rudomakha EWNC via FoEI
 180219-samferdsel-fellesbrev tredje rullebane
 180302-samferdsel-innspill ICAO CORSIA (ID 48762) til SD, KLD og Luftfartstilsynet
 180404-klima-supplerende innspill om klimamelding til Ap
 180603 Ulveklage lisensjakt 2018 Nemnd 4 og 5
 180605-landsstyreuttalelse om skog
 180611-landsstyreuttalelse om Opo
 180612-landsstyreuttalelse om vindkraft i reinens leveområder
 180622-statsbudsjettet 2019-revidert innspill
 180704 Anmeldelse Oljeutslipp Alnaelva Sporveien AS
 180820 Rovdyrbrev til Erna Solberg
 180830 Nasjonal ramme for vindkraft - Brev til kommunene
 180904-samferdsel-brev til Dale
 180906-olje og energi-brev til Freiberg
 180918 Åpent brev til Elvestuen_Uthuling av naturmangfoldloven_2018
 180919 Brev til ny landbruksminister
 180919 Forslag til medlemmer av nytt Bioteknologiråd
 180919-brev til ny landbruksminister
 180920-statlige forventninger til kommunal planlegging
 181009-brev til ny fiskeriminister
 181015 - Krav om fritak for mva på reparasjon og utleie
 181016-statsbudsjettet 2019-endringsforslag
 181026-Innspill til ny regjeringserklæring
 181108-innspill cruisepolitikk Ap
 181113-Brev til OED om Garbergelva
 181116-NTP-retningslinjer
 181119-landsstyreuttalelse om datasentre
 181119-landsstyreuttalelse om miljøklagenemd
 181127 Brev til OED Klovfoss
 181205-samferdsel-godstransport Dale
 181209-statsbudsjettet 2020-innspill
 190118 Brev til OED utsettelse av Opo behandling
 190218 Letter to Kværner NorthStream II
 2010 2018 Høring Nasjonal ramme vindkraft
 2018.01.15 Klage på løyve til utplanting av lutzgran Dalheim Sortland
 2018.08.16 Klage på løyve til utplanting av praktmarikåpe i Oslo (003)

240820 Rovdyrbrev til Erna Solberg
 250118 Brev til statsminister Flytting av viltforvaltningen
 28082018 natur og friluftssorg brev til KMD om fylkesreform
 300118 Brev til OED utsettelse av Opo behandling
 Ber om utsetting av behandlinga av Nussir
 Brev OED KLD nasjonal ramme vindkraft 04 05 18
 Brev til KLD om forsøksordning_JERV_april18
 Brev_møte_om_endringer_vannforvaltningen_og_vannforskriften
 Forbud mot giftige lakselusmidler 0502 2018
 Gjengedal 1601 2018
 Håndbåggååsen Steinkjer Klage Nov 2018
 Innspel til oppdatert jordvernstrategi
 Invitasjon pøbelgrandugnad
 Invitasjon til klimamarkering Schei Grande
 Klage lisensjakt bjørn Hedmark 2018
 Krav om fritak for mva på reparasjon og utleie
 LAKS KVALTITETSNORM 24-18 KLD_handlingsdok elvestuen
 Letter of Support NU Minor foundation
 Brev til OED om Nasjonal ramme Høringsfrist
 Nasjonale villreinreinområder i nasjonal ramme for vindkraft - Innspill fra natur-og friluftssorganisasjonene
 0604
 Naturvernforbundet Statskogvern KLD LMD 0908 2018
 Nei til lisensjakt på bjørn i 2018
 Nominasjonsbrev - Den nasjonale kulturlandskapsprisen 2018
 OED brev Garbergelva januar 2018
 Oppgradering av løyve til deponi av gruveavfall
 Spørsmål angående Norsk Stein, Suldal
 Spørsmål om ny behandling av utsleppsløyve til Nordic Mining
 Spørsmål om utlekking fra Ulveryggen
 SRN brev til finansminister om Opo flomlukepenger budsjett 2019
 SRN brev til OED om Opo flomlukepenger budsjett 2019
 Støtteordninger fra KLD til tiltak med barn og unge

 181019-statsbudsjettet 2019 Naturvernforbundet-høring Kommunal
 181205-energi-høring bygningsenergidirektivet
 181116-stortingshøring-oppgaver til nye regioner
 181015 Vannforskriften_planprosess-og-organisering__Norsk-Friluftsliv_SRN_Sabima
 181016-statsbudsjettet 2019-høring finans
 181012 Statsbudsjettet Notat Næringskomiteen
 181017-statsbudsjettet 2019-høring energi og miljø
 181018 Rammeplan for vindkraft høring fra Naturvernforbundet
 181221-energi-høring rapport om opprinnelsesgarantier
 Høringssvar__SRN-Norsk-Friluftsliv-Sabima__Vannforskriften-2018
 NNV Innspill til forslag fra Bioteknologirådet om framtidig regulering av genmodifiserte organismer
 Høringssvar til prNS3600 Teknisk tilstandsanalyse ved omsetning av bolig_NNV_16052018
 Titania - innspill til utvidet planprogram og revidert plangrense nytt deponi for Titanias avgangsmasser
 Uttalelse NNV_NBF_Sabima_WWF_fremmedartsvurderinger_feb2018
 Mineralstrategi for Naustdal og Askvoll - høringssvar NU og NNV
 Naturvernforbundets innspill til forslag fra Bioteknologirådet om regulering av GMO
 2018-06-15 Forslag til ny havne- og farvannslov - høringsutkast
 2018.01.22 Innspill oppdatering av forvaltningsplanene
 181221-energi-høring rapport om opprinnelsesgarantier
 Høring om endringer i regelverk om merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner.msg
 Høring TFO 2018 NU WWF GP NNV Kystfiskarlaget Bellona

Flomluke i Opo 1005 2018
Høring FKD 1511 2018
181011-statsbudsjettet 2019-høring transport
180206-stortingshøring-klimamelding Naturvernforbundet
180206-Fellesinnspill klimameldingen
180301-energi-effektavgift
180219-energi-konsesjonssøknad Opo og Sandvinvatnet
180110-høring sirkulærøkonomi
180116 høring Oslo kommune -forbruksstrategi
180116 høring Strategi for et bærekraftig og sirkulært forbruk Oslo kommune
180129-NNV høring tredje energimarkedspakke Stortinget
180316-høring Dok 8 transport
180830-Naturvernforbundet høring nytt direktiv for engangsartikler av plast (2018 6522)
180607-arealplan-Langrønningen Bamble
180611ForUM_innspill_samstemthetsreform
180914-utslippskrav verdensarvfjorder
181011-statsbudsjettet 2019-høring transport
180511-energi-energiforsyningskrav bygninger
180413-energi-høring NorthConnect
180420-høring Dok 8 tog til utlandet
180523-høring revidert statbudsjett 2018
180515-høring-oppgaver til fylkeskommunene
180523-høring revidert statbudsjett 2018

Vedlegg 5: Ansatte i Naturvernforbundets sekretariat per 31.12.2018

Navn	Stilling
Album, Kjersti	Rådgiver
Alsos, Randi	Rådgiver
Azari, Sahar	Avdelingsleder
Bogetvedt, Aino	Rådgiver / Inntektskoordinator
Brandtzæg, Martin Leander	Avdelingsleder
Christensen, Tor Bjarne	Rådgiver
Eriksen, Kenneth	Rådgiver
Esmark, Maren Aschehoug	Generalsekretær
Fisher, Aled Dilwyn	Rådgiver
Gillgren, Janne Melbye	Rådgiver
Gulliksen, Joakim Sandvik	Rådgiver, Kystlotteriet
Helberg, Sten	Rådgiver, Kystlotteriet
Helle, Haldis Tjeldflaat	Konsulent
Høystad, Dag Arne	Avdelingsleder
Håpnes, Arnodd	Rådgiver / fagleder
Johnson, Aud	Rådgiver
Johnson, Audun Randen	Rådgiver
Jørgensen, Geir	Regionsekretær
Lerkelund, Helga	Rådgiver
Lind, Christian Børs	Rådgiver
Lineikro, John	Rådgiver
Lorentzen, Yngvild	Rådgiver
Lundberg, Silje Ask	Leder
Mikkelsen, Ellen Sandvik	Rådgiver, Kystlotteriet
Opdal, Hallgeir Frøseth	Regionsekretær
Opgård, Tirill Stibo	Konsulent
Schlaupitz, Holger	Avdelingsleder
Schulze, Per Erik	Rådgiver
Skylstad, Ida Lovise	Rådgiver
Strømseth, Magnus Storvoll	Konsulent
Sture, Åshild	Rådgiver
Svensson, Astrid Johanne	Rådgiver
Vallestad, Jorunn Ospedal	Rådgiver
Vigdal, Ove	Avdelingsleder
Ødegaard, Martin Nærum	Rådgiver
Aas, Kristian Skjellum	Redaktør / Rådgiver

Vedlegg 6: Oversikt over utvalg i Naturvernforbundet, sammensetning pr 31.12.2018

Skogutvalget:

Leder: Gjermund Andersen (NOA)

Medlemmer: Trude Myhre (NOA), Sigmund Hågvar (NOA), Gjermund Gjestvang (Hedmark), Ola W Krog (Østfold) og Tage Vedal (Nordland)

Gruveutvalget:

Utvalget har flat struktur og ingen leder.

Medlemmer: Mads Løkeland (Sør-Trøndelag), Anne-Line Thingnes Førsund (Hordaland), Knut Altmann (Finnmark), Gunnar Gustad (Nord-Trøndelag), Gunnar Reinholdtsen (Finnmark), Kjerstin Uhre (Troms), Magnus Storvoll Strømseth (Troms), Randi Storhaug (Rogaland), Susan Renshaw (vara for Randi Storhaug, Rogaland), Tina Andersen Vågenes (NOA), Jørgen Næss Karlsen (NU), Vilde Gjerde Lied (NU)

Fiske- og oppdrettsutvalget:

Leder: Hermann Hansen (Nordland)

Medlemmer: Åsa Renman (Østfold), Rolv Sigurdson (Nordland), Svanhild Andersen (Troms), Arne Luther (Troms), Cato Iversen (Sør-Trøndelag), Eli Husjord (Sør-Trøndelag), Erling Solvang (Nordland), Anne-Karin Daniloff (Finnmark), Kjetil Nilsen (Rogaland), Leif Wasskog (Finnmark), Peder Johan Pedersen (Agder), Arnold Jensen (Troms), Silje Helen Hansen (NOA) og Joar Hamlandsø (Nord-Trøndelag)

Vassdragsvernrådet:

Leder: Jan Olav Nybo (NOA)

Medlemmer: Per Flatberg (NOA), Øystein Folden (Møre og Romsdal), Kari Fonnes (NOA), Oddvar Skre (Hordaland), Øystein Solevåg (Møre og Romsdal), Silje Helen Hansen (NOA), Tore Brænd (NOA), Vidar Skiri (Møre og Romsdal), Rune Folkvord (Rogaland), Kåre Flatlandsmo (Hordaland), Lisbeth Giverhaug (Oppland), Honorata Gajda (NOA), May Lene Meyer (Nordland), Tarjei Torp (NU) og Øyunn Hasvik (NU), Erik Solheim (Sogn og Fjordane).

Jordbruksutvalget:

Leder: Ann Norderhaug (Vestfold)

Medlemmer: Thomas Cottis (Hedmark), Hans Ivar Nesse (Vestfold), Ingrid Vaksvik (Hordaland) og Anna Blix (NOA)

Internasjonalt utvalg:

Utvalget er ikke aktivt

Medlemmer: Jan Thomas Odegard (NOA), Bård Lahn (NOA), Mari Syrrist (NOA), Trine Strømme (Østfold) og Vidar Kristiansen (Østfold)

Vedlegg 7: Årsberetning og regnskap 2018

Naturvernforbundet**Aktivitetsregnskap 2018 - Norges Naturvernforbund**

Anskaffede midler	Note	2018	2017
Medlemsinntekter	2	6 036 626	5 809 994
Tilskudd	3	32 870 492	31 614 977
Offentlige tilskudd		26 812 342	26 500 417
Andre tilskudd		6 058 150	5 114 560
Innsamlende midler, gaver mv	4, 7	3 196 314	2 960 831
Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter		5 270 242	2 945 916
Finans- og investeringsinntekter		27 897	25 776
Andre inntekter		0	28 480
Sum anskaffede midler		47 401 571	43 385 974
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffelse av midler	7	3 179 332	3 261 276
Kostnader til innsamling		847 178	823 479
Kostnader til medlemsadministrasjon		1 343 298	887 220
Kostnader til arbeid med tilskudd og generell markedsføring		611 998	1 181 713
Kostnader til anskaffelse av andre midler		376 858	368 864
Kostnader til organisasjonens formål	7	38 790 074	35 469 727
Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		15 560 712	13 925 863
Kontingentoverføringer fylkes- og lokallag		3 286 120	3 132 640
Tilskudd til nasjonale samarbeidspartnere, samt fylkes- og lokallag		4 081 618	2 379 698
Internasjonalt arbeid, overføringer til samarbeidspartnere		8 192 974	8 413 525
Kostnader til aktiviteter som oppfyller formålet		23 229 362	21 543 864
Klima, forbruk, energi, forurensning inkl. internasjonalt		11 237 005	8 692 968
Naturmangfold		2 436 150	3 227 885
Miljøgifter		6 247	1 027 614
Kampanje- og organisasjonsarbeid		7 776 296	6 197 812
Kommunikasjon		1 773 664	2 397 585
Administrasjons- og styrekostnader	7	4 306 304	3 753 751
Sum forbrukte midler	1, 5, 6	46 275 710	42 484 755
Aktivitetsresultat		1 125 861	901 219
Disponeringer av formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner		-271 266	-171 765
Formålskapital med selvpålagte restriksjoner			
Annen formålskapital		1 397 127	1 072 984
Sum disponering formålskapital	8	1 125 861	901 219

Balanse 2018 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2018	31.12. 2017
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	886 562	1 243 402
Langsiktige fordringer		216 000	-
Sum anleggsmidler		1 102 562	1 243 402
Omløpsmidler			
Varer		-	161 559
Fordringer			
Kundefordringer	10	4 145 821	3 249 389
Andre kortsiktige fordringer		1 921 898	1 416 297
Sum fordringer		6 067 720	4 665 686
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	13 489 158	11 335 526
Sum omløpsmidler		19 556 877	16 162 770
Sum eiendeler		20 659 440	17 406 173
Formålskapital og gjeld	Note		
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	265 420	536 686
Fri formålskapital	8	8 639 607	7 242 480
Sum formålskapital	8	8 905 027	7 779 166
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Gjeld til kredittinstitusjoner		3 750	3 761
Leverandørgjeld	10	1 056 879	1 012 633
Skyldig offentlig avgifter		1 710 789	1 504 187
Tilskuddsgjeld		796 356	183 362
Annen kortsiktig gjeld		8 186 639	6 923 063
Sum kortsiktig gjeld		11 754 413	9 627 007
Sum Formålskapital og gjeld		20 659 440	17 406 173

Oslo, den 8. april 2019

I styret for Norges Naturvernforbund

Silje Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Amstein Vestre
styremedlem

Gaute Eiterjord
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær

Noter til årsregnskap 2018

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l

Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt

Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt

Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres på mottakstidspunktet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad

Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Fordeling av kostnader

Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2018 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøgkelen oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2018	2017
Vareforbruk	445 041	387 772
Lønnskostnader med mer	18 455 407	17 773 800
Av/nedskrivning driftsmidler	356 840	321 100
Annen driftskostnad	27 002 510	23 986 365
Sum driftskostnader ex finanskostnader	46 259 798	42 469 037
Finanskostnader	15 912	15 718
Sum driftskostnader	46 275 710	42 484 755

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2018

Medlemskategori	2 018	2 017	2 016	2 015
Æresmedlemmer	9	8	8	8
Livstidsmedlemmer	173	174	173	187
Hovedmedlemmer	12 646	12 271	11 693	11 285
Studentmedlemmer	624	656	585	672
Rabattert medlemskap	1 808	1 775	1 694	1 643
Familiemedlemskap	3 071	2 917	2 770	2 654
Rabatter familiemedlemskap	356	341	334	322
Husstandsmedlemmer	4 839	4 724	5 851	5 581
Husstand Miljøagent	1 678	1 481		
Totalt familiemedlemmer*	6 517	6 205		
Antall	25 204	24 347	23 108	22 352
Endring fra foregående år	857	1 239	756	1140
Faste givere (Naturvenn)	1 210	1 230	1 068	947

*Fra og med 2017 er husstandsmedlemmer med Miljøagentmedlemskap skilt ut i egen medlemskategori.

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2018*	2 017
Livstidsmedlemmer	173	173
Hovedmedlemmer	11 096	10 230
Studentmedlemmer	424	385
Rabattert medlemskap	1 610	1 530
Familiemedlemskap	2 766	2 476
Rabatter familiemedlemskap	320	287
Husstandsmedlemmer	5 749	5 121
Antall	22 138	20 202

*2018 er søknadsåret, mens grunnlagstallene er for 2017.

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2018 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2018 uavhengig om betalt eller ikke. Søknaden til Klima – og Miljødepartementets er meget spesifikk på hvordan man beregner medlemmer og tallet er derfor noe lavere siden kriteriene er forskjellig fra årsberetningen pr. 31.12.2018.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2018

Offentlige midler	2018	2017
NORAD	7 575 000	7 575 000
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	6 857 997	7 397 900
Klima og miljødirektoratet	5 530 000	3 069 000
Klima og miljødepartementet	2 180 000	2 170 000
Statens strålevern	2 250 000	2 100 000
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	1 485 277	1 542 491
Utenriksdepartementet	100 000	1 370 984
Kommuner	733 000	555 000
Barentssekretariatet	0	450 000
Fylkeskommuner	210 000	260 000
Landsrådet for barne og ungdomsorg	0	150 000
Andre off instanser	0	3 771
Sum offentlige midler	26 921 274	26 644 146

Overført til påfølgende år	108 932	143 729
	26 812 342	26 500 417

Andre tilskudd	2018	2017
Norsk Tipping spilleoverskudd	2 223 750	2 223 750
Operasjon Dagsverk	1 600 000	0
Sparebankstiftelsen DNB	1 261 047	0
Byggenæringens Landsforening	250 000	0
Haldor Viriks Legat	250 000	0
Tekstilaksjonen, diverse	195 000	0
SRN bidrag	190 000	190 000
Enova	150 000	399 999
Umoe Restaurants	140 000	0
Grønt Punkt Norge	100 000	260 000
Det økologiske Råd	71 973	0
Hnuti Duha	19 730	62 132
IKEA Norge	10 000	0
EU-Ademe	0	567 174
Naturvernforbundet i Oslo	0	304 011
Finsefondet	0	300 000
Jernbanealliansen	0	220 000
Energi Norge	0	150 000
FORUM	0	100 244
Haldor Virks legat	0	75 000
Naturvernforbundet i Sør Trøndelag	0	61 000
Sogn og Fjordane Energi	0	56 250
Stiftelsen SINTEF	0	50 000
Fagforbundet	0	30 000
Andre bidragsytere	102 000	65 000

Sum andre tilskudd	6 563 500	5 114 560
Overført til påfølgende år	505 350	0
	6 058 150	5 114 560

Note 4 - Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2018	2017
Faste givere	1 498 571	1 326 503
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver	1 697 743	1 634 328
Sum gaver og innsamlinger	3 196 314	2 960 831

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Lønnskostnader mv	2018	2017
Lønn, feriepenger mv.	14 007 116	13 349 844
Arbeidsgiveravgift	2 296 968	2 222 442
Pensjonskostnader og sluttvederlag O/U fond	1 699 057	1 768 643
Annen godtgjørelse	452 266	432 871
Sum	18 455 407	17 773 800
	2018	2017
Antall årsværk	30,55	30,35

Det ble brukt kroner 550.000 av premiefondet i 2018 mot kroner 114.937 i 2017.

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Øvrige styremedlemmer har ikke mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til leder og generalsekretær	Leder	Generalsekretær
Lønn	673 756	723 332
Pensjonsutgifter	31 115	43 698
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	88 924	11 976
Sum	793 795	779 006

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand ekskl. merverdiavgift	2018	2017
Revisjon	126 000	208 000
Attestasjon	159 000	114 000
Annen bistand	0	12 000
Sum revisjon og regnskapsbistand	285 000	334 000

Tjenestepensjon gjennom DnB Liv og KLP og sluttvederlag O/U fond	2018	2017
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 003 967	1 969 680
Refusjoner fra andre og fylkeslag	- 270 230	-166 494
Sluttvederlag og O/U fond	276 879	269 616
Egenandeler ansatte	- 311 560	-304 158
Pensjonskostnad	1 699 057	1 768 643

Pensjonspremiefond	2018	2017
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	365 906	667 851
Årets avkastning på pensjonspremiefondene	9 610	14 998

Endelig tall er ikke tilgjengelig fra KLP før 1. juni 2019

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Inventar	IT/programvare	Sum
Bokført verdi per 01.01	427 248	816 152	1 243 000
Tilgang i året	0	0	0
Årets avskrivninger	-58 860	-297 980	-356 840
Bokført verdi 31.12.	368 388	518 172	886 560
Avskrivningsperiode	10 år	3-5 år	

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

	2018	2017	2016	2015
Formålsprosent	84 %	84 %	85 %	89,0 %
Innsamlingsprosent	74 %	72 %	65 %	66,0 %
Administrasjonsprosent	9 %	9 %	7 %	6,0 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Naturvernforbundet ble medlem av Innsamlingskontrollen i 2015. Innsamlingsprosenten er på 74% i 2018.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital pr 01.01.	536 686	7 242 480	7 779 168
Årets resultat	-271 266	1 397 127	1 125 861
Formålskapital pr 31.12	265 420	8 639 607	8 905 027

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 1.1.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvemsaker (SRN) *)	99 015	4 182	103 197
Klimaambassadører	12 673	-12 673	0
Areal og transport	75 000	-75 000	0
Jernbanealliansen	154 803	-43 486	111 317
Sykkelauksjon for studenter	0	50 905	50 906
Klimaarbeid	5 194	-5 194	0
Motorferdsel	190 000	-190 000	0
SUM formålskapital med eksterne bindinger	536 685	-271 266	265 420
- netto endring fra aktivitetsresultatet		-271 266	

Note 9 – Bundne bankmidler

	Saldo 31.12.2018
Skattetrekkkonto	722 208

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet er medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth.

Naturvernforbundet kjører lønn for de av fylkeslagene som ønsker det. Naturvernforbundet forskutterer lønnen og sender faktura i etterkant. Naturvernforbundet beregner seg et administrativt påslag.

Naturvernforbundet er regnskapsfører for Miljøagentene og Miljøagentene i Oslo og Akershus. Det er avtalt honorar for regnskapsførerarbeidet.

Fylkeslaget i Sør-Trøndelag dekker en andel av lønnsmidlene til regionsekretæren i Trøndelag. Tilsvarende ordning gjelder for regionsekretæren i Nord-Norge hvor fylkeslaget i Nordland, Troms og Finnmark betaler sin fastsatte andel på 50.000 kroner hver i året.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		Leverandørgjeld	
	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018
Fylkes- og lokallag	869 587	1 317 021	254 884	119 500
Natur og Ungdom	4 746	0	0	1 250
Miljøagentene	158 336	0	50 750	64 600
Friends of the Earth/Int	0	0	160 679	7 489
Sum	1 032 669	1 317 021	466 313	192 839

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tel: +47 23 27 30 00
Fax: +47 23 27 50 01
www.deloitte.no

Til landsmøtet i Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Norges Naturvernforbunds årsregnskap som viser et positivt aktivitetsresultat på kr 1 125 861. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av organisasjonens finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlaget for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av organisasjonen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske plikter i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og generalsekretærs ansvar for årsregnskapet

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til organisasjonens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

© Deloitte AS

Registrert i Foretaksregisteret
Medlemmer av Den norske Revisorforening
Organisasjonsnummer: 980 211 282

side 2
Uavhengig revisors beretning -
Norges Naturvernforbund

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil dekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av organisasjonens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av årsregnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om organisasjonens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at organisasjonen ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll blant annet om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

side 3
Uavhengig revisors beretning –
Norges Naturvernforbund

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 *Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av organisasjonens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 8. april 2019
Deloitte AS

Grete Elgåen
statsautorisert revisor

Årsberetning 2018

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: *å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Naturvernforbundet består av sentralstyre, landsstyre og landsmøte som organisasjonens besluttsende organer. Landsmøtet er organisasjonens øverste organ og ble sist avholdt i Stavanger i april 2018. Landsstyret har hatt 4 møter i 2018 og tilsvarende har sentralstyret hatt 5 møter i 2018.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboegs gate 8 i Oslo. En ansatt i sekretariatet har kontor i Kragerø. To regionsekretærstillinger er også formelt ansatt i sekretariatet og har arbeidssted i Hadsel og i Trondheim, tilhørende fylkeslagene i Nordland, Troms og Finnmark og Nord- og Sør-Trøndelag. Leder disponerer også en kontorplass i Trondheim.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2018 33 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 30,5 årsverk, herav inkludert to regionansatte, samt fulltids leder og nestleder i 20 % stilling. Pr 31.12.2018 er det tre ansatte som har midlertidig stilling. Medarbeidere engasjert i midlertidige stillinger er vikarer eller arbeider på tidsavgrensede prosjekter.

Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor sentrale og lokale myndigheter, næringsliv m.f. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2018. Naturvernforbundet har et omfattende internasjonalt prosjektsamarbeid innenfor klima, energieffektivisering, miljøundervisning og organisasjonsbygging.

I Russland og Ukraina bidrar Naturvernforbundet til å fremme sikker nedleggelse av de eldste atomreaktorene med støtte fra Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet. I Russland har vi også samarbeidet med Russian Social-Ecological Union og lokale miljøgrupper om naturvern, klima og miljøundervisning med støtte fra Klima og Miljødepartementet. I Togo, Nigeria og Mosambik har Naturvernforbundet fortsatt arbeidet med energitilgang. I perioden 2017-18 har 228.000 personer fått en bedre hverdag rene og effektive kokeovner og små solstrøm-anlegg (I 2018 ble det produsert og solgt 33.900 ovner og solgt 5200 soldrevne lamper).

Arbeidet etter innsamlingsaksjonen Operasjon Dagsverk i 2017 er kommet i gang med pilotprosjekter i fire områder i Niger-delta med opplæring for etablering av inntektsgivende aktiviteter, ren energi og overvåking av oljeforurensning. Prosjektet har ført til at ungdom har organisert seg og opprettet Young Friends of the Earth Nigeria.

Naturvernforbundet er medlem av det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth.

Naturvernforbundet har ved utgangen av året 17 aktive fylkeslag, 96 lokallag (herav 6 studentlag) som jobber med natur- og miljøvernsaker. Flere fylkeslag har egne ansatte

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2018

på hel- eller deltid. Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur- og miljøspørsmål. Naturvernforbundet har nå sju fagutvalg og en kontrollkomite, samt to faglige ressursnettverk med frivillige i organisasjonen. Tillitsvalgte, medlemmer og ansatte sitter dessuten i rundt 100 forskjellige verv i organisasjonsstyrer, faglige utvalg og diverse råd på vegne av Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet hadde 25 204 medlemmer per 31.12.2018, en økning på 857 medlemmer eller 3,5 % fra året før. I tillegg var det registrert 1 210 faste givere (Naturvenner), en liten nedgang fra 2017. Fastgiverinntektene økte fra 1,326 til 1,498 mill. kroner. Innsamlingsprosenten i 2018 var på 74% en økning fra 72 % i 2017.

Naturvernforbundet ga i 2018 ut to nummer av medlemsbladet *Natur&miljø*. Bladet har et opplag på 19 916 eksemplarer (godkjent opplagstall gjennom Fagpressen), herav 1045 gratisdistribuerte og 604 betalende abonnenter.

Sekretariatet kjøper lønn og gir administrativ arbeidsgiverstøtte til flere fylkes- og lokallag. I 2018 overtok sekretariatet regnskapsføringen for fylkeslaget i Østfold inkl. Kystlotteriet. I tillegg er vi også regnskapsfører for stiftelsen Trygg Mat Tracking, Foreningen Grunnloven §112 og Miljøagentene. Det er i årsmeldingen for 2018 redegjort nærmere for enkeltprosjekter og måloppnåelse.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Naturvernforbundet har ytterligere styrket økonomien gjennom 2018 og har per 31.12.2018 en fri formålskapital på 8,639 mill. kroner. Det betyr at vi har oppfylt målet i inneværende periode av arbeidsprogrammet om en fri formålskapital på 7 mill. kroner. Kystlotteriet vil i 2019 bli overført fra Naturvernforbundet i Østfold til Naturvernforbundet. Det vil ytterligere styrke formålskapitalen til Naturvernforbundet.

Aktivitetsregnskapet for 2018 viser et positivt aktivitetsresultat på 1,125 mill. kroner. Det er noe høyere enn de to siste årenes resultater som har gitt et resultat rundt 0,9 mill. kroner.

Sum anskaffede midler var i 2018 samlet på 47,401 millioner kroner, en økning på 4,015 mill. kroner fra 2017 og skyldes høyere inntekter fra bedrifter/organisasjoner og høyere prosjektinntekter og mer i innsamlede midler.

Tilskudd (driftsstøtten) fra Miljøverndepartementet var den største enkeltkilden til driftsinntekter, og utgjorde i 2018 6,857 mill. kroner, en relativ stor nedgang fra 2017 (0,540 mill. kroner) og skyldes at vi i 2018 rapporterte færre fylkeslag ved søknad om grunnstøtte for 2017. NORAD var den største enkeltkilden til prosjektinntekter på i alt 7,575 mill. kroner, det samme som i 2017. Innsamlede midler og medlemsinntekter utgjorde til sammen 9,232 mill. kroner, en økning på 0,462 mill. kroner fra 2017. Offentlige tilskudd utgjorde 56 % av de samlede inntektene, en nedgang på 5% fra 2017. I løpet av de to siste årene har de offentlige tilskuddenes andel av de totale inntektene blitt redusert med 10 prosentpoeng (fra 66 til 56 %).

Sum forbrukte midler var på til sammen 46,275 mill. kroner, en økning på 3,791 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Tilskudd til internasjonalt arbeid gjelder i stor grad overføringer til prosjektpartnere i land i Øst-Europa og Afrika. Prosjektene i utlandet drives med midler i hovedsak bevilget av Norad, Utenriksdepartementet, Klima og miljødepartementet og Strålevernet.

Årsberetning Norges Naturvernforbund 2018

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2018 etter arbeidsprogrammet som ble vedtatt på landsmøtet i Stavanger i 2018. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer. Nytt arbeidsprogram skal vedtas på landsmøtet i 2020.

Ordningen med grunnstøtte til miljøvernorganisasjoner fra Klima og miljødepartementet ble lagt om fra og med 2017. Små endringer i kriteriepoengene kan få store økonomiske konsekvenser. Det vil bli jobbet målbevisst for å opprettholde eller øke antall lokal- og fylkeslag og slik at grunnstøtten minst opprettholdes på samme nivå i årene fremover.

Tilskuddet fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping utgjør en viktig inntektskilde for Naturvernforbundet. Tilskuddsordningen vil bli endret fra og med 2019. Det er foreløpig uklart hvordan endringene vil slå ut for Naturvernforbundet.

Vi har de siste årene hatt en markert økning i nye medlemmer samtidig som antall fastgivere øker både i antall (en liten nedgang i 2018) og beløp. Naturvernforbundets satsning på verving og kampanjer i sosiale medier har vært riktig og kombinert med at interessen for natur- og miljøsakene er voksende i befolkningen samtidig med flere store og engasjerende saker, har det gjort at vi allerede halvveis i arbeidsprogramperioden har nådd målet som ble satt. Siden årsskiftet har Naturvernforbundet fått 3.000 nye medlemmer.

Anti-korrupsjon

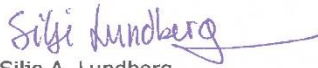
Naturvernforbundet jobber aktivt med vårt anti-korrupsjonsarbeid både innad og mot våre partnere og har vedtatte retningslinjer for vårt anti-korrupsjonsarbeid som også har blitt godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2018.

Styring av finansiell risiko

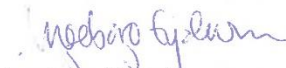
Naturvernforbundet hadde i 2018 56% offentlig finansiering. Det er en nedgang fra 61% i 2017. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger jobber Naturvernforbundet med å øke andelen inntekter fra andre kilder.

Oslo, 8. april 2019

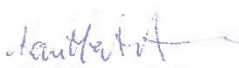
I styret for Norges Naturvernforbund

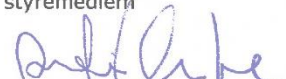

Silje A. Lundberg
leder

Øyvind Johnsen
nestleder

Ingeborg Gjærum
styremedlem

Rune Aanderaa
styremedlem

Kari Merete Andersen
varamedlem

Arnstein Vestre
styremedlem

Gaute Eiterjord
styremedlem Natur og Ungdom

Maren Esmark
generalsekretær